Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1998 йил 22 май жума

Сотувда эркин нархда
№ 102 (1883)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

Ўзбекистон Республикасининг

Қ О Н У Н И

«Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш ҳақида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **ҚАРОР ҚИЛАДИ**:

Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 13 январда қабул қилинган «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 йил, № 4, 175-модда; 1993 йил, № 6, 238-модда; 1994 йил, № 5, 161-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1995 йил, № 6, 118-модда) ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилиб, унинг янги таҳрири тасдиқлансин (илова қилинади).

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 1 май.

(Ушбу Қонуннинг янги таҳрири газетанинг 2-ва 3-саҳифаларида берилмоқда).

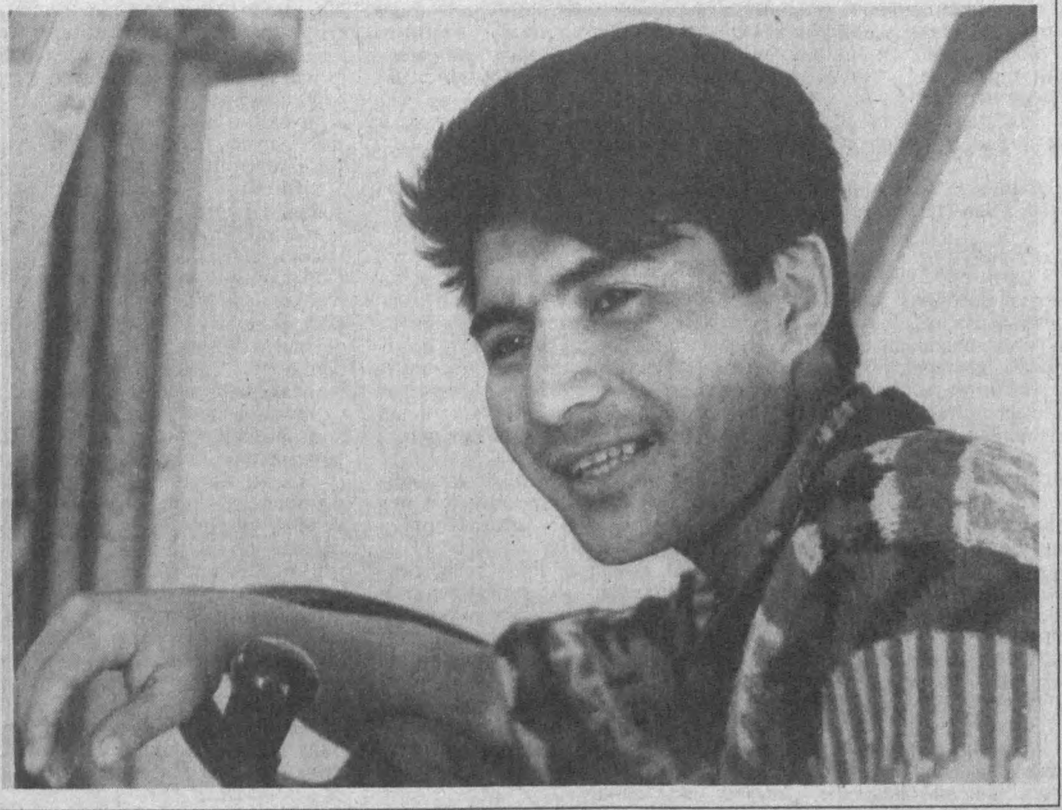

Фидойилик осмондан тушмайди. У ҳар бир инсоннинг саъй-амалларида шаклланиб боради ва юрт тақдири билан муштараклашиб кетади. Қувасой цемент комбинатида ҳам ўз касбининг устаси бўлган фидойилар, турли касб эгалари кўп. Юк ортувчи тракторини бошқараётган Элмурод Ҳамиджонов (суратда) ҳам ана шундай инсонлардан бири. У ўзининг ҳалол меҳнати билан ҳамкасблари ҳурматига сазовор бўлмоқда.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ХАЛҚАРО КЎРГАЗМА ЯКУНЛАНДИ

Ўзбекистоннинг нефть ва газ салоҳиятидан фойдаланишни янада кенгайтириш, илғор техника ва технология билан қуроллантириш, тармоққа хорижий сармоя жалб қилиш мақсадларини кўзда тутган “Нефть ва газ-98” иккинчи халқаро кўргазма ниҳоясига етди.

Кўргазмада дунёнинг ривожланган ўнлаб давлатларидан саноатчилар нефть, газ қазиб олиш, қайта ишлаш, истеъмолчига жўнатиш учун зарур энг замонавий техника ва технология билан иштирок этган бўлса, истиқболли бозор излаётган сармоядорлар Ўзбекистоннинг нефть ва газ саноатида мавжуд имкониятларни ўрганиш учун келган эдилар.

Кўргазма доирасида ўтказилган “Ўзбекистоннинг Устюрт минтақаси нефть ва газ салоҳиятини ўзлаштириш истиқболлари” мавзуидаги халқаро конференция эса иштирокчиларни қизиқтирган барча саволларга жавоб берди.

Анжуманнинг иккинчи куни мажлисига Бош вазир ўринбосари, “Ўзбекнефтгаз” нефть ва газ саноати миллий корпорацияси раиси Қ.Ҳаққулов раислик қилди.

Конференция иштирокчилари Марказий Осиёнинг энергетик салоҳияти, нефть, газ разведкасида энг замонавий технологияни қўллаш, Устюрт минтақаси нефть ва газини дунё бозорига олиб чиқиш имкониятлари, Марказий Осиё бўйлаб ўтадиган нефть ва газ қувурларининг муқобил йўналишлари, Ўзбекистонда амалга ошириладиган лойиҳаларни молиялаштириш шароитлари каби кўплаб мавзуларда қизиқарли маърузалар тингладилар.

Хорижлик сармоядорлар Ўзбекистонга инвестиция киритиш ва жалб қилинган сармоянинг ҳимояланиши мавзуида чет эллик холис тадқиқотчиларнинг чиқишларини ҳам қизиқиш билан тинглади. Барча нотиқлар Ўзбекистоннинг нефть ва газ саноатига илғор техника ва технология ҳамда сармоя олиб кириш истиқболли эканлигини таъкидладилар. Анжуман давомида ҳам мезбон, ҳам меҳмонларни қизиқтирган кўплаб таклифлар ўртага ташланди.

Кўргазма ва конференция иштирокчилари тадбирнинг юксак савияда ўтганини таъкидладилар. Йигирмага яқин мамлакатдан келган юз эллик меҳмон Ўзбекистоннинг нефть ва газ салоҳияти, шунингдек, сармоя киритиш учун лозим бўлган ҳуқуқий маконнинг барча талабларга жавоб беришини қониқиш билан қайд этдилар.

(ЎзА)

АЙЛАНАДИ СОАТ МИЛЛАРИ

ПАЙШАНБА ХАБАРЛАРИ

● ТАНЛОВ

ИҚТИДОРЛИЛАРГА ИМТИЁЗ

Ўзбекистон Бадиий академияси Маданият ишлари ва Халқ таълими вазирликлари билан ҳамкорликда тасвирий ҳамда амалий санъат бўйича иқтидорли ёшларнинг иккинчи республика танловини ўтказди. Унда академия ва вазирликлар тасаррууфидаги ўрта махсус санъат билим юртлари, коллеж ва лицей-интернатларнинг ёш рассомлари иштирок этди.

Илгари бундай кўргазмаларда санъатнинг маълум турларигина қатнашарди. Бу галгисида эса ўттиз икки мутахассислик бўйича яратилган асарлар намойиш этилди. Биринчи марта дизайн йўналишидаги бўлажак мутахассисларнинг ишларига ҳам жиддий эътибор қаратилди.

Иқтидорли ёшлар танловининг ялпи кўргазмаси республика бадиий рассомлик коллежида ташкил этилди. Улардан юздан ортиғи кўргазмага қўйишга тавсия қилинди. Бу асарлар орасида попопчилик буюмлари, зардўзлик, ёғоч ўймакорлиги, наққошлик ва лак-миниатюраси намуналарига кенг ўрин берилди. Ёш ижодкорлардан Баҳром Рустамов, Шуҳрат Одилов, Янна Кийко, Зоир Мансуров, Диана Садисова ва Собир Эргашев ранг-тасвир, лак-миниатюра, дизайн бўйича биринчи ўринни эгаллади. Улар Камолиддин Беҳзод номидаги миллий рассомлик ва дизайн институтига имтиёзли тарзда имтиҳонсиз қабул қилинади.

● ЭЪТИРОФ

«КАМОЛОТ»ЧИЛАРНИНГ ЛУҚМАИ ҲАЛОЛИ

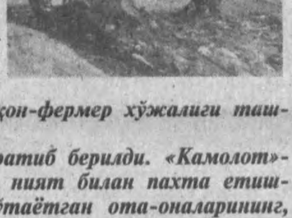

Ёшлар «Камолот» жамғармаси Избоскан тумани бўлими қошида «Дилшод» деҳқон-фермер хўжалиги ташкил этилди.

Ёшларга 28 гектар ер ажратиб берилди. «Камолот»чилар ана шу майдонда яхши ният билан пахта етиштирмоқдалар. Умри далада ўтаётган ота-оналарининг, пахта усталарининг ўгитлари, йўл-йўриқлари ёш деҳқонларга қўл келмоқда. Ёшлар даласини айлансангиз, ўтоқдан чиқарилган, кун сайин яшнаб ўсаётган дуркун ниҳолларни кўрасиз.

Яқинда «Камолот»чилар каттагина ҳовуз ташкил этдилар ва унга 100 килограммдан ортиқ балиқ уруғини ташладилар. Етти ҳазинанинг бири ҳисобланган балиқ тош босадиган бўлгач, ҳамқишлоқларга тортиқ этилади, — деб ёзади мухбиримиз О. Шодмоналиев.

● АНЖУМАН

ДАВЛАТ ТАЯНЧИ

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университетида ана шу мавзуда республика илмий-амалий анжумани бўлди, — деб хабар қилади Ўзбекистон Ахборот агентлиги. — Тадбир республика Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда «Оила» илмий-амалий маркази билан ҳамкорликда ўтказилди. Уни университет ректори Б. Қодиров очди.

Анжуманда мамлакатимизда оиланинг жамият тараққиётидаги аҳамиятини янада ошириш, унинг манфаати ижтимоий, иқтисодий, маънавий ва ҳуқуқий жиҳатдан таъминлаш, ҳар бир оиланинг фаровонлигини яхшилаш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилинаётгани таъкидланди. Президентимизнинг ташаббуси билан 1998 йил Оила йили, деб эълон қилингани бунинг яққол далилидир.

Республика «Оила» илмий-амалий марказининг директори О. Мусурмонова ва бошқалар анжуманда сўзга чиқиб, оила ва тараққиёт, оилада болаларни маънавий-аҳлоқий тарбиялаш муаммолари, ота-оналар ўртасида тиббий-педагогик билимларни тарғиб этиш каби масалалар юзасидан фикр-мулоҳаза билдирдилар.

● ЖАВОБ

ИЖОБИЙ ҲАЛ БЎЛДИ

«Халқ сўзи» газетасининг 1998 йил, 14 апрель сонида «Айланади соат миллари» рукнида «Обуна бўлсангу... бироқ» деб номланган танқидий материал берилганди. Унда Хоразм вилояти, Гурлан тумани, Ҳамза кўчасидаги 32-хонадонда яшовчи Қурбонбой Қозоқов 1997 йил учун «Шарқ юлдузи» ҳамда «Фан ва турмуш» журналларига 731-сонли тўлов қоғозида 456 сўм тўлаб обуна бўлганлиги ва ўша нашрларни ололмаганлигини ёзганди.

Мақола юзасидан текширув ўтказилди. Муаллифнинг талаби ижобий ҳал этилди — Қ. Қозоқов 1998 йил учун юқорида қайд қилинган журналларга обуна қилинди.

Ш. ОБИДХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон Почта ва телекомуникациялар агентлиги бош директори ўринбосари.

Телефонларимиз: 133-15-22, 136-35-60
133-07-48, 136-37-85

Соат милларини Қўчқор НОРҚОБИЛ кузатди.

ДОЛЗАРБ МАВЗУ

ҚОНУННИНГ КУЧИ УНИ БАРЧА ЯХШИ АНГЛАШИДА

Қадимги Рим файласуфи Сенека қонун лўнда бўлиши керак, токи уни ҳамма одамлар ҳам ёдда тутсинлар, деган эди. Чунки қонун қанча содда ва тушунарли бўлса, ҳар бир фуқаро ўзининг қонун олдидаги бурч ва мажбуриятини шунча яхши англайди, унга риоя этади, қонун ҳам ўз навбатида фуқаронинг манфаатини ҳимоялайди.

Шу маънода Олий Мажлис ўн биринчи сессиясида қабул қилинган Ер кодекси, Қишлоқ хўжалик ширкати, Фермер хўжалиги, Деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунлар ва бошқа ҳужжатлар шундай қонунлар сирасига киритилса, асло муболаға бўлмайди. Зеро, Президентимиз таъкидлаганидек, ҳаётимизни ўзгартиришда, қолаверса, тақдиримизни ҳал этадиган масалаларни ечишда жуда катта аҳамиятга эга бўлган мазкур қонунлар умумхалқ муҳокамаси чоғида янада такомиллаштирилди, уларнинг бугунги ҳаётимиздаги ўрни ва аҳамияти теран англанди.

Давлатимиз раҳбари бу тарихий ҳужжатларнинг мазмун-моҳиятини янада аниқ баён этиб, улар жуда катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлган тўртта муҳим масалани ҳал этишга, яъни қишлоқ хўжалигида мулкчиликни, деҳқонларда мулкка эгалик ҳиссини шакллантиришга, қишлоқда, қолаверса, бутун иқтисодиётимизда бу борадаги ишларни мутлақо янги асосда ташкил этишга, энг муҳими —мамлакатимизда янги синф, янги тоифа — мулк эгалари пайдо бўлишига мустаҳкам ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилишини таъкидлади.

Ҳозир жойларда сессия якунлари ва Президентимиз нутқидан келиб чиқадиган масалаларга бағишланган йиғилишлар бўлиб ўтмоқда. Бу йиғилишларни ҳисобот учун эмас, балки етук олимлар, соҳа мутахассислари, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини янгича ташкил этишнинг чинакам жонкуярлари иштирокида амалий тарзда, аниқ ҳисоб-китоблар асосида ўтказиш ғоят муҳим аҳамиятга эгадир. Зеро, бу ишда кампаниячилик ва дабдабабозликка йўл қўйиб бўлмайди.

Йўлбошчимиз бу масалага алоҳида тўхталиб, мазкур қонунлар ҳаётимизнинг умумий қоидалари, умумий чегара-чизиқларини ўзида мужассам этгани, улар асосида энди янги қонунлар, фармон ва қарорлар қабул қилиниши лозимлигини таъкидлади. Токи, мазмун-моҳиятига кўра ғоят серқирра бу қарорлар ҳамма жойда изчил амалга оширилсин.

Мамлакатимизда ҳар бир хайрли ишда изчиллик бош мезондир. Республика Вазирлар Маҳкамасининг юқорида зикр этилган қонунларни ҳаётга татбиқ этиш чора-тадбирлари ҳақидаги қарори бунинг ёрқин далилларидан биридир. Унда қишлоқ хўжалигида ўтказилаётган иқтисодий ислоҳотларнинг амалийлиги ва самарадорлигини юксалтириш, шу мақсадда қабул қилинган қонунларнинг амалда жорий этилиши жараёнларини давлат назоратида тутиш ҳамда бу муҳим масалани амалга оширишда ўзибўларчилик ва ўзбошимчаликка йўл қўймаслик чора-тадбирлари белгиланди.

Қарорда, жумладан, мазкур қонунларни ҳаётга татбиқ этиш билан боғлиқ меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлаш ва уларни амалда бажарилишини таъминлаш бўйича Республика комиссияси тасдиқланди. Мазкур ҳужжатларда ва Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорларида кўзда тутилган тадбирларнинг босқичма-босқич амалга оширилиши тартиби, шарт-шароитлари ва муддатлари кўрсатилиши зарурлигига эътибор қаратилди. Комиссия, шунингдек, 1998 йил 1 июлгача Ердан фойдаланиш ва ер унумдорлигини сақлаш давлат қўмитасини тузиш тўғрисида Президент Фармони ва мазкур қўмита фаолияти тўғрисида Вазирлар Маҳкамаси қарори лойиҳаларини ҳам тайёрлайди.

Ўзбекистон Республикаси Ер кодекси, Қишлоқ хўжалиги ширкати, Фермер хўжалиги, Деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунларни Президентимиз нутқида баён этилган хулоса ва кўрсатмалар, мазкур қарорда белгиланган қоидалар асосида ҳаётга изчил татбиқ этиш иқтисодиётимизнинг муҳим тармоғи — қишлоқ хўжалигини мутлақо янги асосда ривожлантириш, мулкчилик ва бозор муносабатларини шакллантириш, деҳқоннинг ўз меҳнати натижаларидан манфаатдорлигини ошириш имконини беради.

Хулоса қилиб айтганда, халқимиз донишмандлиги, хоҳиш-иродаси ва тажрибасининг ифодаси бўлган мазкур қонунлар талабларининг рўёбга чиқарилиши юртимиз ободлиги, турмушимиз фаровонлигини таъминлайди.

ЁҚУБ ИБРОҲИМОВ,
ЎзА шарҳловчиси.

БУГУННИНГ ЮМУШИ

Техника — деҳқонга қанот. Зеро, деҳқоннинг йил бўйи қилган машаққатли меҳнати самараси кўп жиҳатдан ундан қандай фойдаланишга боғлиқ. Деҳқон техникани шайлаб, унумли фойдаланса, ишида, даромадида барака бўлади. Модомики шундай экан, жорий йилда бу борада қандай тайёргарлик кўрилди?

ТЕХНИКА МАВСУМГА ШАЙМИ?

Шу мақсадда яқинда республика Прокуратураси идоралари томонидан ички ишлар органлари билан ҳамкорликда 1998 йил бошоқли дон ҳосили ўрим-йиғими мавсумига қишлоқ хўжалик техника воситаларини таъмирлаш ва сақлаш тартиби талабларига риоя этилиши аҳволи юзасидан текширишлар ўтказияди.

Унда ўрим комбайнларининг шу йил 1 майдаги ҳолати асос қилиб олинди. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят, туманлар ҳокимликлари ва хўжаликлар мансабдор ҳамда бошқа масъул шахслари томонидан тайёрланган ҳисобот, ўрим-йиғим мавсумига қўшимча тараддуд масалалари, уларга зарур бўлган эҳтиёт қисмларни таъминлашга доир амалий, шунингдек, ташкилий чора-тадбирларнинг бажарилиши билан боғлиқ ҳолатлар атрофлича таҳлил этилди.

Мавжуд ҳисобот маълумотларига кўра, республика бўйича 9363 та комбайн бор. Айни пайтда барча русумдаги ғалла ўриш комбайнларининг 6367 таси ёки 68,0 фоизигина ўрим-йиғим мавсумига тайёр. Аммо ушбу ҳисобот кўрсаткичларида ҳам кўзбўямачилик ҳолларига йўл қўйилганлиги маълум бўлди.

1998 йил бошоқли дон ҳосили ўрим-йиғимига тайёр деб ҳисобланган ғалла ўриш комбайнлари текширилганда, бу ҳисоботлар ҳам кўп ўринларда сохта бўлиб чиқди. Яъни тайёр, деб кўрсатилган 6367 та комбайннинг ҳали 267 таси таъмирталаб эканлиги аён бўлди. Бу эса умумий тайёргарликнинг 65,1 фоизини ташкил қилади.Бундай сохта ҳисоботлар ва қўшиб ёзишлар Қашқадарёда 66 та, Жиззахда 48 та, Бухорода 40 та, Навоийда 29 та, Фарғонада 23 та, Сурхондарёда 22 та, Хоразмда 17 та, Наманганда 10 та содир бўлган. Шунингдек, Қорақалпоғистон Республикаси ва бошқа вилоятларда ҳам техника тайёргарлиги бўйича кўзбўямачиликка йўл қўйилган. Қолаверса, Навоий вилоятида 5 та, Жиззах ва Қашқадарё вилоятларида 1 тадан, республика бўйича эса 7 та «Кейс» русумли комбайннинг мавсумга тайёргарлиги ҳақидаги ҳисобот ҳам нотўғри экан. Бир қатор вилоятлар, туманлар ва хўжаликларда ушбу русумдаги қишлоқ хўжалик техникасининг мавсумга тайёрлиги ҳақидаги ҳисобот кўрсаткичларини бузиш, амалда таъмирланмаган комбайнлар сонини қўшиб ёзиш каби қонун бузилишлар содир қилиниши кенг тарқалган. Жумладан, Сурхондарё вилояти Узун туманидаги “Серҳаракат”, “Гулистон”, Б.Очилдиев, Ж.Пирназаров ва Амир Темур номли жамоа хўжаликларида ҳисоботда кўрсатилган 15 та ғалла ўриш комбайнидан фақатгина 4 таси мавсумга тахтлиги аниқланган.

Ушбу вилоятнинг Шеробод туманидаги мавжуд 52 та ғалла ўриш комбайнидан 48 таси ёки 92,2 фоизи мавсумга тайёрланганлиги ҳақидаги маълумотни текширдик. Шерободликларнинг ваъдаси ёлғон экан. Туманда соз деб кўрсатилган комбайнлардан 10 таси ишга мутлақо яроқсиз. Натижада Узун туманидаги жамоа хўжаликлари бошқаруви раислари, бош ҳисобчилари ва Шеробод тумани машина-трактор парки давлат акциядорлик жамияти бошқарувчиси вазифасини бажарувчи А.Зиёқуловларга нисбатан мазкур туманлар прокурорлари томонидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида ишлар қўзғатилди.

Бойсун туманидаги машина-трактор парки давлат акциядорлик жамияти бошқарувчиси З. Муҳаммадиев, бош муҳандис Ш. Эшқуловларнинг истиқболни белгилаш ва статистика бўлимига топширган ҳисоботида 23 та комбайн эгарланган отдай турибди, деб кўрсатилган. Аслида эса “эгарланган отлар”нинг 10 таси “ногирон” экан. Мазкур мансабдор шахслар туман прокурори қарорлари билан маъмурий тартибда жавобгарликка тортилганлар ва йўл қўйилган қонунбузилишларни зудлик билан бартараф қилиш юзасидан амрнома киритилган.

Фарғона вилояти Ёзёвон туманидаги мавжуд 41 та ғалла ўриш комбайнидан 40 таси мавсумга тайёрланганлиги ҳақидаги ҳисобот текширилганда Ўзбекистон, “Чўлигулистон”, “Қатортол”, Й.Охунбобоев, У.Тошбоев ва Р.Ёқубов номли жамоа хўжаликларида 7 та комбайннинг қўшиб ёзилганлиги аниқланди. Ушбу жамоа хўжаликларининг бош муҳандислари ва техника ҳисобчиларидан 14 тасига нисбатан туман прокурори томонидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида иш қўзғатилган.

Яна шуни ҳам таъкидлаш керакки, айрим хўжалик раҳбарлари эҳтиёт қисмлар етишмайди баҳонасида ҳанузгача қўл қовуштириб ўтирибдилар. Улар эртанги куннинг нақадар долзарблигини, халқнинг ризқ-рўзи далада сочилиб қолишини тўла англаб етмаяптилар. Олма пиш, оғзимга туш, деган даврлар ўтиб кетди. Хатти-ҳаракатимизда, режа ва мақсадларимизда, саъй-амалларимизда бугуннинг шукуҳи бўлмас экан, биз доғда қолаверамиз. Энди ўйлаб кўринг: республика бўйича мазкур масала юзасидан ўтказилган 134 та текшириш натижасига кўра, прокуратура идоралари томонидан 160 нафар мансабдор ва масъул шахс маъмурий, 95 ходим интизомий ва моддий тартибда жавобгарликка тортилган, 145 нафар жавобгар шахс қонуннинг бузилишига йўл қўйилмаслик хусусида огоҳлантирилган, аниқланган қонун бузилишларни зудлик билан бартараф қилиш ҳақида 74 та амрнома берилди.

Қишлоқ хўжалиги техника воситаларининг сақланиши юзасидан хўжаликлар ва ташкилотларга етказилган 157,5 минг сўмлик моддий зарарни ундириш юзасидан 31 та даъво аризалари судларга киритилиб, 15 нафар шахсдан 94,3 минг сўм ундирилган.

Аёнки, фақат жазо ва танбеҳ билан кўзланган мақсадга эришиб бўлмайди. Бу ҳар биримиз ва ҳаммамизнинг шууримизга, тафаккуримизга кириб бориши керак бўлган муқаддас туйғудир. Шунинг учун ҳар биримиз давр шиддатини ҳис қилган ҳолда халқ, юрт фаровонлиги йўлида бир ёқадан бош чиқаришимиз даркор.

Ҳамза МАҲМУДОВ,
республика Прокуратураси умумий назорат бошқармасининг бошлиғи, адлия катта маслаҳатчиси.

● ПИЛЛА-98

ҒАЛАБА МУЖДАЛАРИ

Фурқат тумани “кумуш тола” ижодкорлари Фарғона вилоятида биринчи бўлиб пилла тайёрлаш шартнома режасини бажарди. Улар мавсумда 2551 қути ипак қурти уруғини парваришлаб, қабул пунктларига 177,6 тоннадан зиёд қимматбаҳо саноат хомашёси топширди. Ҳар қути қурт уруғидан ўртача 70 килограммдан ҳосил олинди.

* * *

Усмон Юсупов тумани пиллакорлари вилоятда биринчи бўлиб марраga етди. Режада кўзда тутилган 17 тонна ўрнига 18 тонна пилла тайёрланди. “Жейнов” ва “Миришкор” хўжаликларининг Г. Қарлиева, Г. Турсунова каби илғор пиллакорлари ҳар қути уруғдан 90-110 килограммдан “кумуш тола” олишга эришди. Пиллакорлар ялпи ҳосилни 20 тоннага етказиш ниятида меҳнат қилмоқда.

* * *

Жарқўрғон туманидаги Норали Бойназаров номли жамоа хўжалиги пиллакорлари Сурхондарё вилоятида биринчи бўлиб пилла тайёрлаш топшириғини бажарди. Қабул пунктларига 15 минг 300 килограмм сифатли хомашё топширилди.

(ЎзА)

Ўзбекистон Республикасининг

ҚОНУНИ

АҲОЛИНИ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

(Янги таҳрири)

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Қорақалпоғистон Республикасида аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги муносабатлар Қорақалпоғистон Республикаси қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солиб борилади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида ушбу Қонундагидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари Ўзбекистон Республикаси фуқароларига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий яшаб келаётган чет эл фуқаролари ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларга татбиқ этилади.

2-модда. Аҳолини иш билан таъминлаш

Иш билан таъминланиш — фуқароларнинг қонун ҳужжатларига зид келмайдиган, ўз шахсий ва ижтимоий эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ бўлган, уларга иш ҳақи (меҳнат даромади) келтирадиган фаолиятидир.

Унумли ва ижодий меҳнат қилишга бўлган ўз қобилиятларини тасарруф этиш ва қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган ҳар қандай фаолият, шу жумладан ҳақ тўланадиган ишни бажаришга алоқаси бўлмаган фаолият билан шуғулланиш мутлақ ҳуқуқи фуқароларга тегишлидир.

Мажбурий меҳнат, яъни бирон-бир жазони қўллаш билан таҳдид қилиш орқали иш бажаришга мажбурлаш тақиқланади, қонунда белгиланган ҳоллар бундан мустасно. Кишиларнинг ихтиёрий равишда иш билан банд бўлмаслиги уларни жавобгарликка тортиш учун асос бўла олмайди.

Қуйидагилар иш билан таъминланган деб ҳисобланади:

ёлланиб ишлаётган, шу жумладан ишни тўлиқсиз иш вақтида ҳақ эвазига бажараётган, шунингдек ҳақ тўланадиган бошқа ишга, шу жумладан вақтинчалик ишга эга бўлган фуқаролар;

бетоблиги, меҳнат таътилида, касбга қайта тайёрлашда, малака оширишда эканлиги, ишлаб чиқаришнинг тўхтатиб қўйилганлиги муносабати билан, шунингдек қонун ҳужжатларига мувофиқ вақтинча иш жойида бўлмаганда ходимнинг иш жойи сақланиб турадиган бошқа ҳолларда вақтинча иш жойида бўлмаган фуқаролар;

ўзини иш билан мустақил таъминлаётган фуқаролар, шу жумладан юридик шахс ташкил қилмаган ҳолда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган фуқаролар, кооперативларнинг аъзолари, фермерлар ва уларнинг ишлаб чиқаришда қатнашаётган оила аъзолари;

Қуролли Кучларда, Миллий хавфсизлик хизмати ва ички ишлар органлари ва қўшинларида хизматни ўтаётган, шунингдек муқобил хизматни ўтаётган фуқаролар;

таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда таълим олаётган фуқаролар;

қонун ҳужжатларига мувофиқ фаолият олиб бораётган жамоат бирлашмалари ва диний муассасаларда ишлаётган фуқаролар.

3-модда. Ишсиз деб эътироф этиш

Ўн олти ёшдан бошлаб то пенсия билан таъминланиш ҳуқуқини олишгача бўлган ёшдаги, ишга ва иш ҳақига (меҳнат даромадига) эга бўлмаган, иш қидирувчи шахс сифатида маҳаллий меҳнат органида рўйхатга олинган, меҳнат қилишга, касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлашдан ўтишга, малакасини оширишга тайёр меҳнатга қобилиятли шахслар ишсиз деб эътироф этилади.

Шахсларни ишсиз деб эътироф этиш тўғрисидаги қарор маҳаллий меҳнат органи томонидан улар иш қидираётган шахс сифатида рўйхатга олинган кундан эътиборан ўн биринчи кундан кечиктирмай қабул қилинади.

Қуйидагилар ишсиз деб эътироф этилмайди:

меҳнат органларида рўйхатга олинган кундан бошлаб ўн кун ичида таклиф этилган мақбул келадиган ишни икки марта рад этган шахслар;

рўйхатга олинган кундан бошлаб ўн кун ичида мақбул келадиган ишни қидириш мақсадида узрсиз сабабларга кўра меҳнат органига келмаган шахслар.

Таклиф этилган ишдан бош тортган кундан ёки мақбул келадиган ишни қидириш мақсадида узрсиз сабабларга кўра меҳнат органига келмаган кундан бошлаб ўттиз календарь кун ўтганидан кейингина шахс иш қидираётган сифатида қайта рўйхатдан ўтишга ҳақли бўлади.

Фуқароларни ишсиз сифатида рўйхатга олиш тартиби қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

4-модда. Мақбул келадиган иш

Биринчи марта иш қидираётган, касби (мутахассислиги) бўлмаган шахслар учун дастлабки касб тайёргарлигини талаб қилмайдиган иш, бундай ишни топиб бериш имконияти бўлмаган тақдирда эса, уларнинг ёши ва бошқа хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ҳақ тўланадиган бошқа иш, шу жумладан вақтинчалик иш мақбул келадиган иш деб ҳисобланади.

Ишдан ва иш ҳақидан (меҳнат даромадидан) маҳрум бўлган шахслар учун уларнинг касб тайёргарлигига мос бўлган, ёшини, соғлиғи ҳолатини, меҳнат стажини ва аввалги мутахассислиги бўйича тажрибасини, янги иш жойининг транспортда қатнаш жиҳатидан қулайлигини инобатга олувчи иш мақбул келадиган иш деб ҳисобланади.

Ушбу Қонун 27-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ишсизликнинг дастлабки даври тугаганидан сўнг касбига (мутахассислигига) мос иш топиб бериш мумкин бўлмаган тақдирда, унинг қобилиятини, кучини, олдинги тажрибасини ва унга қулай бўлган ўқитиш воситаларини инобатга олган ҳолда касбини (мутахассислигини) ўзгартиришни талаб қиладиган иш мақбул келадиган иш деб ҳисобланиши мумкин.

Қуйидаги ҳолларда иш мақбул келадиган иш деб ҳисобланиши мумкин эмас, агар:

иш яшаш жойини ўзгартириш билан боғлиқ бўлса;

таклиф этилган иш доимий яшаш жойидан анча узоқ бўлса ва транспортда қатнаш жиҳатидан қулай бўлмаса. Иш жойининг транспортда қатнаш жиҳатидан қулайлигини (йўл қўйилиши мумкин бўлган узоқликни) мазкур жойда жамоат транспорти тармоғининг ривожланганлигини ҳисобга олган ҳолда маҳаллий давлат ҳокимияти органи аниқлайди;

таклиф этилган ишда иш ҳақи шу мутахассислик ва малака учун белгиланган тартибда аниқланадиган энг кам миқдордан оз бўлса;

ишни рад этиш узрли сабаблар билан асосланган бўлса.

5-модда. Аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари

Аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсати қуйидаги принципларга асосланади:

меҳнат қилиш ва ишни эркин танлаш ҳуқуқини амалга оширишда барча фуқароларга жинси, ёши, ирқи, миллати, тили, ижтимоий келиб чиқиши, мулкий аҳволи ва мансаб мавқеидан, динга муносабати, эътиқодидан, жамоат бирлашмаларига мансублигидан, шунингдек ходимларнинг ишчанлик жиҳатларига ҳамда улар меҳнатининг натижаларига боғлиқ бўлмаган бошқа ҳолатлардан қатъи назар тенг имкониятларни таъминлаш;

кишиларнинг меҳнат ва тадбиркорлик ташаббусларини қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш, уларда меҳнат қилиш ва ҳаёт кечиришда муносиб шароитларни таъминлайдиган унумли ва ижодий меҳнат қобилиятини ривожлантиришга кўмаклашиш;

меҳнат қилишнинг ихтиёрийлиги;

иш билан таъминланиш соҳасида ижтимоий кафолатлар бериш ва аҳолини ишсизликдан ҳимоя қилишни таъминлаш;

ижтимоий ҳимояга ўта муҳтож ва иш топишда қийналаётган фуқаролар учун мавжуд иш жойларини сақлаб қолаётган ва янги иш жойларини яратаётган иш берувчиларни рағбатлантириш;

иш билан таъминлаш соҳасидаги тадбирларни иқтисодий ва ижтимоий сиёсатнинг бошқа йўналишлари билан мувофиқлаштириш;

аҳолини иш билан таъминлаш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш, амалга ошириш ва уларнинг бажарилишини назорат қилишда давлат органлари, касаба уюшмалари, ходимларнинг вакиллик органлари ва иш берувчиларнинг ўзаро ҳамкорлиги;

аҳолини иш билан таъминлаш муаммоларини ҳал қилишда давлатлараро ҳамкорлик.

6-модда. Меҳнат қилиш ҳуқуқи кафолатлари

Давлат:

иш билан таъминлаш турини, шу жумладан турли меҳнат режимидаги ишни танлаш эркинлигини;

ишга қабул қилишни қонунга хилоф равишда рад этишдан ва меҳнат шартномасини ғайриқонуний равишда бекор қилишдан ҳимояланишни;

мақбул келадиган иш танлаш ва ишга жойлашишга бепул ёрдам беришни;

ҳар кимга касбга ва ишга эга бўлишда, меҳнат қилиш ва иш билан таъминланиш шарт-шароитларида, меҳнатга ҳақ тўлашда, хизмат поғонасидан юқорилаб боришда тенг имкониятлар яратишни;

янги касбга (мутахассисликка) бепул ўқитишни, маҳаллий меҳнат органларида ёки уларнинг йўлланмаси билан бошқа ўқув юртларида стипендия тўлаб малакасини оширишни;

бошқа жойдаги ишга қабул қилинганда сарф қилинган моддий харажатлар учун қонун ҳужжатларига мувофиқ компенсация тўлашни;

ҳақ тўланадиган жамоат ишларида қатнашиш учун муддатли меҳнат шартномалари тузиш имкониятини кафолатлайди.

7-модда. Аҳолининг айрим тоифаларини ишга жойлаштиришдаги қўшимча кафолатлар

Давлат:

ижтимоий ҳимояга муҳтож, иш топишда қийналадиган ва меҳнат бозорида тенг шароитларда рақобатлашишга қодир бўлмаган шахсларга, шу жумладан ўн тўрт ёшга тўлмаган болалари ва ногирон болалари бор ёлғиз ота, ёлғиз оналарга ҳамда кўп болали ота-оналарга;

таълим муассасаларини тамомлаган ёшларга;

Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларидан, Ички ишлар вазирлиги ва Миллий хавфсизлик хизмати қўшинларидан бўшатилганларга;

ногиронларга ва пенсия ёшига яқинлашиб қолган шахсларга;

жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган ёки суд қарори билан тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларига тортилган шахсларга қўшимча кафолатларни таъминлайди.

Қўшимча кафолатлар қўшимча иш жойлари, ихтисослаштирилган корхоналар, шу жумладан ногиронлар меҳнат қиладиган корхоналар барпо этиш, иш ўргатишнинг махсус дастурларини ташкил этиш, корхона, муассаса ва ташкилотларга мазкур тоифадаги фуқароларни ишга жойлаштириш учун иш жойларининг энг кам миқдорини белгилаш, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа чоралар билан таъминланади.

8-модда. Қуролли Кучлардан, Ички ишлар вазирлиги ва Миллий хавфсизлик хизмати қўшинларидан бўшатилган шахсларни ишга жойлаштиришдаги қўшимча кафолатлар

Ҳарбий хизматга чақирилган (кирган) ходим заҳирага бўшатилганидан ёки истеъфога чиққанидан кейин, башарти Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафидан, Ички ишлар вазирлиги ва Миллий хавфсизлик хизмати қўшинларидан бўшатилган кунидан бошлаб узоғи билан уч ой ичида ишга жойлашиш масаласида иш берувчига мурожаат этган бўлса, аввалги иш жойида ишга жойлашиш ҳуқуқига эга.

Ҳарбий хизматга чақирилган (кирган), лекин кейинчалик заҳирага бўшатилган ёки истеъфога чиққан ходим, агар унинг ҳарбий хизматга чақирилган (кирган) кунидан бошлаб уч ойдан ортиқ вақт ўтмаган бўлса, аввалги иш жойига (лавозимига) қайтиб келиш ҳуқуқига эга.

Корхона тугатилганда ҳарбий хизматдан бўшатилган шахсларни ишга жойлаштиришни унинг ҳуқуқий вориси, бундай ворис бўлмаса, маҳаллий меҳнат органи амалга оширади.

Ходимларга ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган кафолатларни бериш мумкин бўлмаган ҳолларда, маҳаллий меҳнат органи ишга жойлаштиришни, зарур ҳолларда эса, касби бўйича бепул ўқитишни таъминлайди.

Ушбу моддада назарда тутилган кафолатлар муқобил хизматга чақирилган ходимларга ҳам татбиқ этилади.

9-модда. Сайлаб қўйиладиган лавозимларга сайланган ходимларни ишга жойлаштиришдаги қўшимча кафолатлар

Давлат органларидаги ёки ходимларнинг вакиллик органларидаги сайлаб қўйиладиган лавозимларга сайланганлиги туфайли ишдан озод қилинган ходимларга сайлаб қўйиладиган лавозимдаги ваколатлари тугагандан кейин аввалги иши (лавозими) берилади, бундай иш (лавозим) мавжуд бўлмаса, аввалгисига тенг иш (лавозим) берилади.

II. ФУҚАРОЛАРНИНГ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАНИШ ҲУҚУҚЛАРИ

10-модда. Ишга жойлашиш ҳуқуқи

Ҳар ким иш берувчига бевосита мурожаат қилиш ёки меҳнат органларининг бепул воситачилиги орқали иш жойини эркин танлаш ҳуқуқига эга.

11-модда. Касб-корга доир маслаҳат олиш, касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш, малака ошириш ва ахборотлар олиш ҳуқуқи

Иш қидираётган ва меҳнат органларига мурожаат қилган фуқаролар таъмин этиладиган иш турини, иш жойини ва меҳнат режимини эркин танлаш мақсадида касб-корга доир бепул маслаҳатлар олиш, касбга тайёрлашдан, қайта тайёрлашдан ўтиш, малака ошириш ҳамда тегишли ахборот олиш ҳуқуқига эга.

12-модда. Ишсизлик даврида ижтимоий мадад олиш ҳуқуқи

Белгиланган тартибда ишсиз деб эътироф этилган шахслар ишсизлик нафақаси олиш ҳуқуқига эга.

13-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг мамлакат ташқарисидаги ҳамда чет эл фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидаги меҳнат фаолияти

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида меҳнат фаолияти билан шуғулланиш, мустақил иш қидириш ва ишга жойлашиш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг мамлакат ташқарисидаги ҳамда чет эл фуқароларининг Ўзбекистон Республикасидаги меҳнат фаолияти қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

14-модда. Меҳнат органларининг ҳамда улар мансабдор шахсларининг хатти-ҳаракатлари (қарорлари) устидан шикоят қилиш ҳуқуқи

Меҳнат органларининг ҳамда улар мансабдор шахсларининг хатти-ҳаракатлари (қарорлари) устидан бўйсуниш бўйича юқори органга ёки мансабдор шахсга ёхуд бевосита судга шикоят қилиш мумкин.

III. АҲОЛИНИ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШНИ ТАРТИБГА СОЛИШ

15-модда. Давлат бошқарув органларининг аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги ваколатлари

Давлат бошқарув органлари:

меҳнат бозорини барпо этиш ва ривожлантиришни таъминловчи тузилмавий, молиявий, кредит, инвестиция ва солиқ сиёсатини амалга оширишга доир тадбирларни ишлаб чиқади;

иқтисодиёт тузилишини таҳлилий тадқиқ этади, меҳнат бозори ҳолати ҳамда аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги аҳволнинг истиқболини белгилайди, бу соҳала давлат статистика ҳисоби ва ҳисоботини юритади;

аҳолини иш билан таъминлаш дастурларини ишлаб чиқади ва амалга оширади;

фуқароларнинг иш билан таъминланиш соҳасидаги ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари давлат томонидан тегишли равишда кафолатланишини, шунингдек ҳимоя қилинишини таъминлайди;

қўшимча иш жойлари яратилишига, меҳнат шароитлари яхшиланишига кўмаклашади;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

16-модда. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги ва унинг маҳаллий органларининг аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги ваколатлари

Аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини рўёбга чиқариш ҳамда фуқароларга тегишли кафолатларни таъминлаш Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги ва унинг маҳаллий органлари томонидан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги:

меҳнат бозорини таҳлил этади ва истиқболини белгилайди ҳамда аҳолини иш билан таъминлаш даражасини ошириш чора-тадбирларини ишлаб чиқади;

аҳолини иш билан таъминлаш масалалари юзасидан маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ва маҳаллий меҳнат органларига услубий ва амалий ёрдам кўрсатади;

Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағларидан ишсиз шахсларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, янги иш жойлари яратиш, иш билан банд бўлмаган аҳолини касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, малакасини ошириш учун фойдаланишнинг йўналишларини белгилайди;

аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан назоратни таъминлайди;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

Маҳаллий меҳнат органлари:

фуқароларга мақбул келадиган ишни танлашда, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва бошқа иш берувчиларга эса зарур ходимларни танлашда ёрдам беради;

меҳнат органларига мурожаат қилган фуқаролар ва иш берувчиларга иш топиш ва ишчи кучи билан таъминланиш имкониятлари тўғрисида, ходимларга нисбатан қўйилаётган талаблар ҳақида ва иш билан таъминлашга тааллуқли бошқа масалалар юзасидан маслаҳатлар беради;

ишламаётган фуқароларни касбга ўргатиш, қайта ўргатиш ва малакасини ошириш тўғрисида ўқув юртлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар билан шартномалар тузади;

ишсиз шахсларни рўйхатга олишни таъминлайди ва уларга ёрдам кўрсатади, шу жумладан нафақалар тайинлаш ва тўлашни амалга оширади;

меҳнат бозорининг ҳолатига ва мазкур бозорни ривожлантириш истиқболларига баҳо беради, унинг мониторингини ташкил этади ва ўтказади ҳамда тегишли ахборот тарқатилишини таъминлайди;

бўш иш жойлари (вакант лавозимлар) ҳамда иш қидириб мурожаат этаётган ва ишга жойлашишга муҳтож фуқаролар ҳисобини юритади;

аҳолини иш билан таъминлаш дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда қатнашади;

корхоналар, муассасалар ва ташкилотлардан мўлжалланаётган тузилмавий ўзгаришлар ҳамда амалга оширилиши натижасида ходимлар ишдан озод этилиши мумкин бўлган бошқа тадбирлар тўғрисида, шунингдек бўш иш жойлари (вакант лавозимлар) бор-йўқлиги, меҳнат хусусияти ва шароитлари тўғрисида ахборотлар олади;

давлат ва нодавлат таълим муассасаларидан уларнинг йўналиши ва ихтисослашуви, битирувчиларнинг касб-малака таркиби ва сони тўғрисида ахборотлар олади;

меҳнат органларига мурожаат этган фуқароларни касб тайёргарлиги ва малака даражасига мувофиқ корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга уларда бўш иш жойлари (вакант лавозимлар) бўлган тақдирда ишга жойлаштириш учун юборади;

корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар учун ижтимоий ҳимояга муҳтож шахсларни ишга қабул қилишга мўлжалланган энг кам миқдордаги иш жойларини белгилаш тўғрисида таклифлар ишлаб чиқади ва уларни маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг муҳокамасига киритади, шунингдек мазкур фуқароларни ишга жойлаштириш учун корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга юборади;

корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ишончномаси асосида улар номидан фуқароларни ишга жойлаштириш тўғрисида уларни олдиндан (зарурат бўлган тақдирда) касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, малакасини ошириш, йўлкира, кундалик харажатлар ҳақини тўлаш шарти билан шартномалар тузади, шунингдек янги яшаш ва иш жойига кўчиб бориш чоғида тегишли корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг маблағлари ҳисобидан ёрдам пули беради;

ишсиз фуқароларни ҳақ тўланадиган жамоат ишларига белгиланган тартибда уларнинг ўз хоҳишига кўра жўнатади;

Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасининг маблағларини белгиланган тартибда тасарруф этади;

фуқароларга ишсизлик нафақасини белгиланган тартибда тайинлайди;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади.

Меҳнат органлари томонидан аҳолига, корхоналар, муассасалар, ташкилотларга, бошқа иш берувчиларга кўрсатилаётган хизматлар, шу жумладан меҳнат бозори ҳолати тўғрисида ахборот бериш бепул амалга оширилади.

17-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини амалга ошириш борасидаги ваколатлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини амалга ошириш борасидаги ваколатларига қуйидагилар киради:

аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий йўналишларини амалга ошириш;

аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатининг умумий принциплари амалга оширилишини таъминловчи норматив ҳужжатлар қабул қилиш;

аҳолини иш билан таъминлаш юзасидан ҳудудий тармоқ дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

ушбу Қонуннинг 7-моддасида кўрсатилган фуқароларни ишга жойлаштириш учун иш жойларининг энг кам миқдорини белгилаш ёки айрим турдаги ишларни (касбларни) эҳтиёт тариқасида сақлаб туриш;

меҳнат бозоридаги аҳвол барқарорлашувига кўмаклашувчи, шу жумладан меҳнат шартномалари оммавий равишда бекор қилинишининг олдини олишни, мавжуд иш жойларини сақлаб қолиш ва янги иш жойларини яратишни, ҳақ тўланадиган вақтинчалик ва жамоат ишларини ташкил қилишни, устувор ривожланиш ҳудудларини аниқлашни ўз ичига олган чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш.

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан, шунингдек жамоа келишувлари билан ушбу Қонунга зид бўлмаган, фуқароларнинг ижтимоий муҳофазаланганлигини кучайтирувчи мақбул келадиган иш таклиф этиш, ишсизларни рўйхатдан ўтказиш ва қайта рўйхатга олишнинг бошқа шартлари ва тартиби, шу жумладан маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан ишсизлик нафақаларини тўлаш муддатларини узайтириш ва миқдорларини ошириш, жамоат ишларидаги меҳнатга ҳақ тўлаш, шунингдек касбга ўқитиш даврида стипендия тўлаш назарда тутилиши мумкин.

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ходимларни оммавий равишда ишдан озод этиш тўғрисидаги қарорни олти ойгача муддатга тўхтатиб қўйиши мумкин, бунда улар ана шу кечиктириш туфайли корхоналар, муассасалар, ташкилотлар кўрадиган зарарни қисман ёки тўлиқ қоплайди.

18-модда. Иш берувчиларнинг аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини амалга оширишдаги иштироки

Ўзбекистон Республикасида иш берувчилар иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини амалга оширишга қуйидаги йўллар билан кўмаклашадилар:

меҳнатга оид муносабатларни тартибга солувчи шартнома ва келишувлар шартларини бажариш;

ходимларни касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш учун шароит яратиш;

Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасига молиявий ажратмалар ўтказиш;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда миқдорини маҳаллий давлат ҳокимияти органлари белгилайдиган иш жойларига ушбу Қонуннинг 7-моддасида кўрсатилган фуқароларни ишга жойлаштириш;

бўш иш жойлари (вакант лавозимлар) бор-йўқлиги тўғрисидаги маълумотларни ҳар ойда, мўлжалланаётган ишдан озод қилишлар тўғрисида ҳар бир ходимнинг касби, мутахассислиги, малакаси ва меҳнат ҳақи миқдорини кўрсатган ҳолда ахборотларни олдиндан (камида икки ой олдин) маҳаллий меҳнат органларига тақдим этиш.

Ахборотнинг ўз вақтида тақдим этилмаслигида ва бўш иш жойларини (вакант лавозимларни) яширганликда айбдор бўлган ҳамда Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасига ажратмалар ўтказишдан бош тортган мансабдор шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгар бўладилар.

Ижтимоий ҳимояга муҳтож шахсларга энг кам миқдордаги иш жойларини яратиш юзасидан маҳаллий давлат ҳокимияти органлари чиқарган қарорларни бажармаганлик учун иш берувчилардан ҳар бир яратилмаган иш жойи учун ходимнинг йиллик ўртача иш ҳақи миқдорида жарима ундирилади. Аввал талабнома берилган, ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий таълим олган, шунингдек касб тайёргарлиги олишга ва қайта тайёргарлик кўришга, малакасини оширишга юборилган шахсларни ишга қабул қилишдан бош тортганлик учун ҳам худди шу миқдорда жарима ундирилади. Ундириб олинган маблағлар Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасини тўлдириш учун ўтказилади.

Иш берувчиларнинг ижтимоий ҳимояга муҳтож шахслар учун белгиланган энг кам миқдордан ортиқроқ қўшимча иш жойларини яратиш, шунингдек бундай шахсларни касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, малакасини ошириш мақсадида қилган сарф-харажатлари маҳаллий бюджет маблағлари, Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағлари ва бошқа маблағлар ҳисобидан қопланади.

Ижтимоий ҳимояга муҳтож шахсларнинг иш жойларини қисқартириш ёки тугатиш маҳаллий меҳнат органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан касаба уюшмалари қўмиталари ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органлари билан келишилган ҳолда амалга оширилади.

19-модда. Касаба уюшмалари ва ходимлар бошқа вакиллик органларининг аҳолини иш билан таъминлашга кўмаклашишдаги иштироки

Касаба уюшмалари ва ходимларнинг бошқа вакиллик органлари қуйидаги ҳуқуқларга эга:

аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсати масалалари бўйича Ўзбекистон Республикасининг қонунларини ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишда иштирок этиш;

маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, иш берувчиларга аҳолини иш билан таъминлаш ва аҳолининг ижтимоий кафолатларига оид масалалар юзасидан ўзаро маслаҳатлашувлар ўтказиш ҳақида таклифлар киритиш.

20-модда. Аҳолини иш билан таъминлашга кўмаклашувчи мувофиқлаштириш қўмиталари

Аҳолини иш билан таъминлаш сиёсатини белгилаш ва амалга ошириш бўйича келишилган қарорларни ишлаб чиқиш мақсадида республика миқёсида ва маҳаллий миқёсларда касаба уюшмаларининг ёки ходимлар бошқа вакиллик органларининг, иш берувчилар уюшмаларининг, давлат бошқарув органларининг ва ижтимоий ҳимояга муҳтож фуқаролар манфаатларини ифодаловчи бошқа манфаатдор ташкилотларнинг вакилларидан иборат аҳолини иш билан таъминлашга кўмаклашувчи мувофиқлаштириш қўмиталари тузилади.

21-модда. Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси

Аҳолини иш билан таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини амалга ошириш чора-тадбирларини молиялаш ва меҳнат органларининг самарали фаолият кўрсатиши учун Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси тузилади.

Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси бюджетдан ташқари жамғарма ҳисобланиб, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда қуйидагилар ҳисобидан ҳосил этилади:

корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг икки фоизи миқдоридаги мажбурий ажратмалари, бу харажатларни маҳсулот таннархига қўшиш шарти билан;

республика ва маҳаллий бюджетлар маблағларидан тегишли бюджетларни шакллантириш чоғида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан белгиланадиган миқдордаги дотациялар;

қонун ҳужжатларида назарда тутилган талабларни бузганлик учун маҳаллий меҳнат органлари томонидан солинадиган жарима ва ҳисоблаб чиқариладиган пенялар суммаси;

юридик ва жисмоний шахсларнинг қўшимча ва янги иш жойларини яратиш учун Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағларидан шартнома асосида фойдаланганидан келган даромадлар;

жисмоний ва юридик шахсларнинг, шу жумладан чет эллик жисмоний ва юридик шахсларнинг ихтиёрий бадаллари;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа тушумлар.

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ажратмалари ҳисобига ҳосил этиладиган Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағларининг етмиш фоизи кейинчалик уларни туманлар ва шаҳарлар ўртасида қайта тақсимлаш шарти билан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар меҳнат органларининг тасарруфида қолади, ўттиз фоизи эса республика миқёсида марказлаштирилади.

Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағларини сарфлаш йўналишлари аҳолини иш билан таъминлаш борасидаги тегишли республика, ҳудудий ва бошқа махсус дастурларга мувофиқ белгиланади.

22-модда. Ҳақ тўланадиган жамоат ишларини ташкил этиш

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари меҳнат органларининг таклифига кўра ва уларнинг иштирокида аҳолини иш билан таъминлаш мақсадида ўз мулкидаги корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда ҳамда шартномалар асосида бошқа корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда ҳақ тўланадиган жамоат ишларининг амалга оширилишини ташкил этадилар.

Меҳнат органларида рўйхатга олинган ва ишсиз деб эътироф этилган фуқаролар билан ҳақ тўланадиган жамоат ишларида қатнашиш учун кейинчалик икки ойгача муддатга узайтириш ҳуқуқи билан муддатли меҳнат шартномалари тузилади.

Жамоат ишларини бажариш чоғида фуқароларга бажарилаётган ишга қараб, бироқ ўн беш фоизга оширилган ишсизлик нафақасидан кам бўлмаган миқдорда ҳақ тўлаш, ана шу ишлар муддатини умумий меҳнат стажига қўшиш, пенсия таъминоти ва вақтинча ишга лаёқатсизлик юзасидан нафақалар олиш ҳуқуқи кафолатланади.

Ҳақ тўланадиган жамоат ишларига жалб қилинган фуқароларга тўланадиган иш ҳақининг камида эллик фоизи корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар маблағлари ҳисобидан, қолган қисми эса маҳаллий бюджетлар ва Аҳолини иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан қопланади.

23-модда. Ишсиз шахсларни касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш

Меҳнат органларида рўйхатга олинган ва ишсиз деб эътироф этилган шахсларни касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш қуйидаги ҳолларда амалга оширилиши мумкин, агар:

ишсиз шахс зарур касб малакасига эга бўлмаганлиги туфайли унга мақбул келадиган иш танлаш мумкин бўлмаса;

ишсиз шахснинг касб кўникмаларига мос келадиган иш йўқлиги сабабли унинг касбини (мутахассислигини, машғулот турини) ўзгартириш зарур бўлса;

ишсиз шахс аввалги касби бўйича иш бажариш қобилиятини йўқотган бўлса.

Ишсиз шахсларни касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, уларнинг малакасини ошириш ўқув юртларида меҳнат органларининг йўлланмалари бўйича Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасининг ана шу мақсадлар учун назарда тутилган маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

IV. ИШДАН МАҲРУМ БЎЛГАН ЧОҒДАГИ ИЖТИМОИЙ КАФОЛАТЛАР

24-модда. Ишсиз шахсларга моддий мадад беришга оид кафолатлар

Давлат ишсиз шахсларга қуйидагиларни кафолатлайди:

ишсизлик нафақаси тўлаш;

меҳнат органларининг йўлланмаси бўйича касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ёки малака ошириш даврида стипендия тўланиши ҳамда шу даврни умумий меҳнат стажига қўшиш;

ишсиз шахсга қарамоғидагиларини ҳисобга олган ҳолда моддий ёрдам бериш;

ҳақ тўланадиган жамоат ишларида қатнашиш имконияти;

меҳнат органларининг таклифига биноан ишлаш учун ихтиёрий равишда бошқа ерга кўчиш билан боғлиқ харажатларини қоплаш.

25-модда. Меҳнат шартномаси алоҳида асосларга кўра бекор қилинганда ходимларга моддий мадад бериш учун белгиланган қўшимча кафолатлар

Меҳнат шартномаси:

ходим янги меҳнат шартлари асосида ишлашни давом эттиришни рад этганлиги сабабли;

технологиялаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ходимлар сони (штати) ёки иш хусусиятининг ўзгаришига олиб келган ишлар ҳажмининг қисқарганлиги ёхуд корхонанинг тугатилганлиги сабабли;

(Давоми 3-бетда).

Ўзбекистон Республикасининг

ҚОНУНИ

АҲОЛИНИ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

(Янги таҳрири)

(Давоми. Боши 2-бетда).

ходимнинг малакаси етарли бўлмаганлиги ёки соғлиғи ҳолатига кўра бажараётган ишига нолойиқлиги сабабли;

шу ишни илгари бажариб келган ходим ишга қайта тикланиши сабабли бекор қилинган ҳолларда иш қидириш даврида икки ойдан ортиқ бўлмаган давр мобайнида ходимларнинг ўртача ойлик иш ҳақи сақланиб қолади, бунда ходимга тўланган бир ойлик ишдан бўшатиш нафақаси ҳам қўшиб ҳисобга олинади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган кафолатлар мулкдор ўзгарганлиги сабабли корхона раҳбари билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинган ҳолларда ҳам татбиқ этилади.

Агар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмида кўрсатилган ходимлар меҳнат шартномаси бекор қилинган кундан бошлаб ўн календарь кун мобайнида маҳаллий меҳнат органида иш қидираётган шахс сифатида рўйхатдан ўтсалар, маҳаллий меҳнат органи берган маълумотномага биноан учинчи ой учун ҳам олдинги иш жойларидан ўртача иш ҳақи олиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмида кўрсатилган ходимларга уч ой мобайнида мақбул келадиган иш топиб берилмаган тақдирда, улар ишсиз деб эътироф этилади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмида кўрсатилган, меҳнат шартномаси бекор қилингандан кейин ўн кун ичида маҳаллий меҳнат органида рўйхатга олинган ва касби бўйича қайта ўқитилаётган ёки ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда малакасини ошираётган ходимларга ушбу Қонуннинг мазкур моддаси саккизинчи қисмида ҳамда 26-моддасида назарда тутилган тартибда ва миқдорларда стипендия тўланади.

Агар иш берувчи ночор (банкрот) деб топилса, у билан меҳнатга оид муносабатларда бўлган ходимлар иш ҳақи ва ўзларига тегишли бошқа тўловлар хусусида бошқа барча кредиторларнинг талабларига нисбатан имтиёзли ҳуқуқдан фойдаланадилар.

Тугатилаётган корхоналарнинг маблағи бўлмаган тақдирда, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ходимларга компенсациялар шу корхоналарнинг ҳуқуқий ворислари маблағларидан тўланади, ҳуқуқий ворислар бўлмаган тақдирда эса — Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси маблағлари ҳисобидан тўланади.

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар тугатилиши, ходимлар сони (штати) қисқартирилиши муносабати билан ишдан озод этилган, меҳнат шартномаси бекор қилингандан кейин ўн кун ичида меҳнат органларида рўйхатга олинган ҳамда касби бўйича қайта ўқитилаётган ёки ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда малакасини ошираётган ходимларга меҳнатга оид муносабатлар тўхтатилган кундан бошлаб дастлабки уч ой давомида олдинги ишидаги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда стипендия тўланади.

Меҳнат органи корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг бошқа корхоналар, муассасалар ва ташкилотлардан ишдан бўшатилаётган шахсларни ишга қабул қилишда уларнинг ўқишини ташкил этиш харажатларини тўла ёки қисман қоплаши мумкин.

Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса туфайли ёки ўзларига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра касб касаллигига йўлиқиш натижасида ишдан маҳрум бўлган ҳамда ишга жойлашишга ва касбга тайёрлашга ва қайта тайёрлашга, малакани оширишга муҳтож шахслар ишдан озод этилган ходимларга тенглаштирилади.

Технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ходимлар сони (штати) ёки иш хусусиятининг ўзгаришига олиб келган ишлар ҳажмининг қисқарганлиги ёхуд корхонанинг тугатилганлиги муносабати билан ишдан озод этилган ва ишсиз деб эътироф этилган, пенсия таъминоти тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ пенсияга чиқиш учун талаб этиладиган умумий меҳнат стажига эга бўлган шахсларга муддатидан олдин (қонун ҳужжатларида белгиланган умумий асосларга кўра пенсия тайинлаш муддатидан икки йил олдин) пенсияга чиқиш ҳуқуқи берилади.

26-модда. Касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, малакани ошириш даврида фуқароларга тўланадиган стипендияларнинг миқдори

Ушбу Қонуннинг 25-моддасида кўрсатиб ўтилган шахслардан ташқари ишидан ва иш ҳақидан (меҳнат даромадидан) маҳрум бўлган, меҳнат органларида рўйхатга олинган, қарамоғида вояга етмаган болалари ва бошқа кишилар бўлган шахсларга касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, малака ошириш даврида олдинги иш жойидаги ўртача ойлик иш ҳақининг камида етмиш беш фоизи (қарамоғида болалари ва бошқа кишилар бўлмаганларга эса — эллик фоизи) миқдорида, бироқ қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақи миқдоридан оз бўлмаган ва Ўзбекистон Республикасида таркиб топган ўртача иш ҳақидан ортиқ бўлмаган миқдорда стипендия тўланади.

Узоқ вақт (бир йилдан кўпроқ) ишламаётган, биринчи марта иш қидираётган ҳамда касбга тайёрлашга ва қайта тайёрлашга, малака оширишга муҳтож шахсларга аҳолининг шу тоифаси учун назарда тутилган ишсизлик нафақасидан оз бўлмаган ва қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақидан ортиқ бўлмаган миқдорда стипендия тайинланади.

27-модда. Ишсизлик нафақаларини тўлаш шартлари ва муддатлари

Ишсизлик нафақаси ушбу Қонуннинг 3-моддасига мувофиқ ишсиз деб эътироф этилган шахсларга тайинланади.

Ишсизлик нафақаси уларга маҳаллий меҳнат органида рўйхатга олинган биринчи кундан эътиборан ёзилади ва тўланади.

Ишсизлик нафақаси кўпи билан:

ишдан ва иш ҳақидан (меҳнат даромадидан) маҳрум бўлган ёки узоқ (бир йилдан ортиқ) танаффусдан кейин меҳнат фаолиятини қайта бошлашга ҳаракат қилаётган шахсларга ўн икки ойлик давр мобайнида йигирма олти календарь ҳафта;

илгари ишламаган ва биринчи бор иш қидираётган шахсларга эса ўн икки ойлик давр мобайнида ўн уч календарь ҳафта тўланади.

Ишсиз шахс нафақа олиш даврида иш қидириши ва ҳар икки ҳафтада камида бир марта маҳаллий меҳнат органида йўқламадан ўтиши керак.

28-модда. Ишсизлик нафақаси миқдорларини аниқлаш тартиби

Ишдан ва иш ҳақидан (меҳнат даромадидан) маҳрум бўлган шахслар учун ишсизлик нафақаси олдинги иш жойидаги охирги бир йилги ўртача иш ҳақига фоиз нисбатида белгиланади. Бошқа ҳолларда ишсизлик нафақаси қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақи миқдорига фоиз нисбатида белгиланади.

Қарамоғида ўн олти ёшга тўлмаган болалари ва бошқа кишилар бўлган ишсиз шахсларга нафақа миқдори ўн фоизга оширилади.

Иш ҳақига коэффициентлар белгиланган жойларда яшовчи шахсларга тайинланадиган ишсизлик нафақаси миқдорлари уларнинг шу жойларда яшаган даври учун мазкур жойда ноишлаб чиқариш тармоқларининг ходимларига белгиланган коэффициентни қўллаган ҳолда аниқланади. Ишсизлик нафақаси миқдорини ҳисоблаб чиқишда район коэффициентларини қўллаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги томонидан белгиланади.

29-модда. Ишдан ва иш ҳақидан маҳрум бўлган шахсларга мўлжалланган ишсизлик нафақасининг миқдори

Ишдан ва иш ҳақидан (меҳнат даромадидан) маҳрум бўлган тақдирда, ишсизлик нафақаси олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга олдинги иш жойидаги ўртача иш ҳақининг эллик фоизи миқдорида, аммо қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақидан оз бўлмаган ва нафақани ҳисоблаш пайтида Ўзбекистон Республикасида таркиб топган ўртача иш ҳақидан ортиқ бўлмаган миқдорда ишсизлик нафақаси тўлаш кафолатланади.

30-модда. Ҳарбий хизматдан, ички ишлар ва Миллий хавфсизлик хизмати органларидан бўшатилган шахсларга мўлжалланган ишсизлик нафақасининг миқдори

Ҳарбий хизматдан, ички ишлар ва Миллий хавфсизлик хизмати органларидан бўшатилиши муносабати билан иш ҳақидан маҳрум бўлган шахслар ушбу Қонуннинг 29-моддасида назарда тутилган шартлар асосида ишсизлик нафақаси олиш ҳуқуқига эга.

Ҳарбий хизматдан, ички ишлар ва Миллий хавфсизлик хизмати органларидан бўшатилган ҳамда маҳаллий меҳнат органларига мурожаат қилишдан олдин ишламаган шахсларга нафақа миқдори қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақи миқдори даражасида ҳисоблаб чиқарилади.

31-модда. Биринчи марта иш қидираётган шахсларга мўлжалланган ишсизлик нафақасининг миқдори

Илгари ишламаган, биринчи марта иш қидираётган ва ишсизлик нафақаси олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга маҳаллий меҳнат органи томонидан касбга тайёрлаш ёки ишга жойлашиш имконияти берилмаган тақдирда, уларга қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақининг камида етмиш беш фоизи миқдорида нафақа тўлаш кафолатланади.

32-модда. Узоқ танаффусдан кейин иш қидираётган шахсларга мўлжалланган ишсизлик нафақасининг миқдори

Узоқ (бир йилдан ортиқ) танаффусдан кейин меҳнат фаолиятини қайта бошлашга ҳаракат қилаётган ишсиз шахсларга қуйидаги миқдорда нафақа тўлаш кафолатланади:

мутахассислиги бўлган шахслар учун, шунингдек ўн икки ой мобайнида ҳақ тўланадиган иш билан бандлиги ўн икки календарь ҳафтадан кам бўлмаган шахслар учун, агар уларнинг ишга жойлашиши учун касбга қайта ўргатишни ёки малакасини оширишни талаб қилмаса, қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақидан оз бўлмаган миқдорда;

бошқа ҳолларда, шу жумладан, мутахассислиги бўлмаган шахсларга, маҳаллий меҳнат органи томонидан касбга тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малака ошириш имконияти берилмаган тақдирда, қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақининг етмиш беш фоизи миқдорида.

33-модда. Касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлашдан ўтган, малака оширишни тугатган шахсларга мўлжалланган ишсизлик нафақасининг миқдори

Ишсиз деб эътироф этилган шахслар ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлашдан ўтгандан, малака оширишни тугатгандан кейин қонун ҳужжатларида белгиланган энг кам иш ҳақидан оз бўлмаган миқдорда ишсизлик нафақаси олиш ҳуқуқига эга.

34-модда. Ишсизлик нафақаси тўлашни бекор қилиш, тўхтатиб қўйиш ва унинг миқдорини камайтириш

Қуйидаги ҳолларда ишсизлик нафақасини тўлаш бекор қилинади:

ишсиз шахс ишга жойлашганда;

ишсиз шахс таклиф қилинган мақбул келадиган ишни икки марта рад этган тақдирда;

ишсиз шахс қонун ҳужжатларига мувофиқ пенсия таъминоти ҳуқуқига эга бўлган тақдирда;

ишсиз шахс суднинг ҳукми билан қамоқ ёки озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазога ҳукм этилган тақдирда;

ишсизлик нафақасини олиб турган даврда маҳаллий меҳнат органини хабардор қилмай вақтинчалик бажариладиган ишга жойлашилган тақдирда;

ишсизлик нафақасини алдов йўли билан олган тақдирда;

ишсиз шахс вафот этган тақдирда.

Қуйидаги ҳолларда ишсизлик нафақасини тўлаш тўхтатиб қўйилади:

ишсиз шахс касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлаш ёки малака оширишга юборилган бўлса, стипендия олган ҳолда касбга тайёрлаш ва қайта тайёрлашдан ўтиш ёки малака ошириш даврида;

ишсиз шахс ихтисослаштирилган даволаш-профилактика муассасасида даволаш курсини ўтаётган бўлса, бундай муассасада бўлган даврида.

Ишсиз шахс узрсиз сабабларга кўра белгиланган муддатда маҳаллий меҳнат органига келмаган тақдирда, ишсизлик нафақасини тўлаш уч ойгача муддатга тўхтатиб қўйилиши ёки нафақа миқдори камайтирилиши мумкин.

35-модда. Ишсиз фуқароларга моддий ёрдам

Ишсизлик нафақасини тўлашнинг белгиланган муддати ўтиши муносабати билан ишсизлик нафақасини олиш ҳуқуқидан маҳрум бўлган ишсиз фуқароларга иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармасидан ёки маҳаллий бюджетлардан ажратиладиган моддий ёрдам кўрсатилиши мумкин.

Иш билан таъминлашга кўмаклашувчи давлат жамғармаси ёки маҳаллий бюджетлар маблағларидан ажратиладиган моддий ёрдам кўрсатиш тартиби, миқдори ва шартлари тегишинча Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлиги ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг

ҚАРОРИ

Янги таҳрирдаги «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини амалга киритиш ҳақида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Янги таҳрирдаги «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни матбуотда эълон қилинган кундан эътиборан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳукумат қарорларини янги таҳрирдаги «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқлаштирсин, вазирликлар ва идоралар мазкур Қонунга зид бўлган ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишларини ва бекор қилишларини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси

Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил, 1 май.

ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТГА ЭЪТИБОР

Навоийда яна бир янги шинам бино шаҳар кўркига-кўрк қўшди. Вилоят ижтимоий таъминот бошқармаси кўчиб ўтган бу бинода пенсионер ва ногиронлар, ижтимоий муҳофазага муҳтож фуқаролар қабулхонаси, дам олиш хоналари, дорихона, сартарошхона ҳам мавжуд. Тиббий-меҳнат экспертиза комиссияси ва вилоят пенсия жамғармаси ҳам шу ерга жойлашди. Айни вақтда бошқармага қарашли фахрийлар ва ногиронлар учун реабилитация маркази ҳам фойдаланишга топширилди. Ижтимоий хизматни яхшилаш мақсадида битта "Нексия" ва иккита "Тико" автомашинаси ажратилди.

Тадбирда республика ижтимоий таъминот вазири Б. Умурзоқов қатнашди.

Ёрқул УМАР,
ЎзА мухбири.

ДАЛА ШИЙПОНЛАРИ БЕЗАНДИ

Мамлакатимизда дала ишлари мавсуми бошланмоқда. Пойтахт вилояти Ўртачирчиқ тумани ҳокимлиги далада ишловчиларнинг маданий ҳордиқ чиқариши учун зарур шароит яратишга жиддий эътибор бермоқда. Жумладан, ҳозирдаёқ саксонга яқин дала шийпони таъмирдан чиқарилди ва жиҳозланди. Уларда маънавий-маърифий ишларни йўлга қўйишда агросаноат мажмуи касаба уюшмалари туман қўмитаси, "Маҳалла" ва "Камолот" жамғармалари туман бўлимлари яқиндан ёрдам беради.

Н. ДУШАЕВ,
ЎзА мухбири.

Янги технологияни ишлаб чиқаришга жорий этиш «Урганч-ёғ» очиқ турдаги акционерлик жамиятига 200 млн. сўмдан зиёд иқтисодий фойда келтирди. Энди саноат учун зарур хомашё олтин ва пальмитинни чет элдан келтиришга эҳтиёж қолмади. Маълумки, олтиндан турли резина-техник буюмлар, лак-бўёқлар ишлаб чиқаришда фойдаланилса, пальмитин эса кир ювиш воситалари — совун, шампунь ишлаб чиқаришда қўлланилади.

СУРАТЛАРДА: лаборант О.Нуруллаева, янги технология асосчиси Ҳ.Ортиқов ва уста Ж.Қурбоновлар маҳсулот сифатини кўздан кечиришаётир; уста Қурбонбой Сафоев.

А. МУРОТОВ (ЎзА) олган суратлар.

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

ШАРҲЛОВЧИ НИГОҲИ

ПРЕЗИДЕНТ СУХАРТО ИСТЕЪФОГА ЧИҚДИ

Куни кеча Индонезия Президенти Сухарто ўзининг ихтиёрий равишда истеъфога чиққани тўғрисида маълум қилди.

Жаҳон оммавий ахборот воситаларининг хабарларига қараганда, Сухарто Индонезия миллий ойнаи жаҳони орқали чиқишда 200 миллионлик халқининг хоҳиш - истаги ва мамлакатининг манфаатларини инобатга олиб, ана шундай қарорга келганлигини айтган.

Мамлакат Конституциясига мувофиқ, вице-президент Юсуф Ҳабиби эндиликда Индонезиянинг янги Президенти ҳисобланди. Юсуф Ҳабиби давлат раҳбари сифатида фаолият бошлаш учун қасамёд қабул қилган. Ажаб эмаски, энди Индонезиянинг беҳаловат кунлари ортда қолса.

Маълумки, мазкур мамлакатда уч ойдан буён давом этаётган талаба-ёшларнинг норозилик намойишлари ва айниқса, сўнгги ҳафта ичида юзага келган жиддий танглик жаҳон жамоатчилигининг ташвишли ва ҳамдард нигоҳидан четда қолмади. Таниқли сиёсатчилар, илғор давлатлар раҳбарлари ушбу танглик юзасидан ўз муносабатларини билдирар экан, Индонезияда рўй бераётган воқеалар мамлакатнинг ички иши эканлигини ва айни пайтда бу ердаги сиёсий беқарорликлар мумкин қадар тезроқ ҳамда тинч йўл билан бартараф этилишини қўллаб-қувватлашларини изҳор қилдилар.

Хусусан, АҚШ Президенти Билл Клинтоннинг айтишича, Индонезияни ким бошқариши кераклиги ҳақидаги масалани индонезияликларнинг ўзлари ҳал этишлари лозим. Б. Клинтоннинг фикрига кўра, ушбу мамлакатда юзага келган тангликни бартараф этиш учун нафақат иқтисодий ислоҳотлар, балки ҳукумат билан жамиятнинг турли қатламлари ўртасида сидқидил мулоқот ҳам талаб қилинадики, шу йўл билангина келгусида қайси томонга ҳаракатланиш зарурлигини ойдинлаштириб олиш мумкин.

Индонезия давлати олий раҳбариятидаги бугунги ўзгаришлар ҳукумат ва жамият ўртасида ана шу ишончли мулоқот ўрнатила бошлаганлигига умид уйғотади.

Негаки, аввало, жамиятдаги асосан ёшлардан иборат норози қатламнинг қаторасига еттита президентлик муддатларида 32 йилдан буён мамлакатни бошқариб келаётган 76 ёшли Сухартони узил-кесил истеъфога чиқариш билан боғлиқ талаблари қондирилди.

Қолаверса, таркибида Сухартонинг қизи ва бошқа қариндош-уруғлари бўлган мамлакат ҳукуматининг ҳам истеъфоси талаб этилган эди. Маълумотларга кўра, собиқ Президентнинг телевидение орқали чиқишидан бир неча соат олдинроқ унинг 2 та вазирдан иборат ҳукумати тўлиқ таркибда истеъфо берган.

Шу ўринда мамлакатда барқарорликни таъминлаш учун муҳим аҳамиятга молик яна бир масала устида тўхталмоқ жоиз. Яъни, Индонезиянинг Олий ҳарбий қўмондонлиги Сухартонинг истеъфоси муносабати билан шошилинч кенгаш ўтказган. Кенгаш иштирокчилари — қуролли кучларнинг барча турларининг қўмондонлари, шунингдек, миллий полиция бошлиғи ҳам янги Президентни қўллаб-қувватлашлари ҳақида баёнот берганлар.

Индонезиянинг янги Президенти Юсуф Ҳабиби эса вазифасига киришар экан, истиқболда ўз мамлакати билан халқаро молиявий ташкилотлар ўртасида имзоланган битимлар асосида миллий иқтисодиётни ислоҳ қилиш йўлини давом эттиришини айтган.

Дарвоқе, жаҳоннинг илғор давлатлари раҳбарлари Сухартонинг истеъфога чиқиш тўғрисидаги қарорини мамнуният билан кутиб олдилар.

Ғулом МИРЗО.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

• КИЕВ. Туркия президенти Сулаймон Демирэл расмий ташриф билан Украинага келди.

Ташриф давомида у Украина президенти Леонид Кучма ва бошқа расмий кишилар билан музокаралар ўтказади. Музокаралар якунида икки мамлакат ўртасидаги алоқаларни, хусусан, иқтисодий ва маданий соҳадаги ўзаро ҳамкорликни янада чуқурлаштиришни кўзда тутадиган бир неча ҳужжат имзоланиши кутилмоқда.

* * *

• КАРТАХЕНА. Қўшилмаслик ҳаракатига аъзо 113 мамлакат ташқи ишлар вазирлари иштирокида бўлиб ўтган конференция қатнашчилари АҚШнинг Кубага қарши иқтисодий жазосини бекор қилиш тўғрисидаги фикрини якдиллик билан қўллаб-қувватлади. 20 май куни ўз ишини якунлаган мазкур анжуманда бу ҳақда расмий баёнот қабул қилинди, деб хабар берди РАТА—ТАСС ахборот маҳкамаси.

* * *

• ЖЕНЕВА. Жаҳон савдо ташкилотига аъзо мамлакатлар ўртасида 1999 йилгача халқаро электрон тармоқлар орқали савдо операцияларини амалга оширишда бож олмаслик тўғрисида қарор қабул қилинди. 132 аъзо мамлакат вакиллари иштирок этган жаҳон савдо ташкилотининг конференциясида шундай қарорга келинди.

ҲОКИМ «НЕКСИЯ»ДАН ҚЎНҒИРОҚ ҚИЛДИ

Телефон узлуксиз жиринглади. Сездимки, олисдан кимдир қўнғироқ қилаяпти. Гўшакни кўтардим.

— Ассалому алайкум! Ука, яхшимисиз?

— Ваалайкум ассалом!

— «Халқ сўзи»ми?

— Ҳа, адашмадингиз.

— Мен Мансур Қўшбоевман.

— Эшитаман.

— Қўшработ тумани ҳокими бўламан...

— Жуда яхши.

— Вақтингизни кўп олмайин. «Халқ сўзи» бугунги ҳаётимизда барча янгилик, ўзгаришларнинг ойнаси бўлиб боряпти. Айниқса, «Саодатнома» рукнининг очилгани айни муддао бўлди, айрим диний ақидапарастларнинг асл мақсадлари тўлиқ очиб ташланган мақолалар халқимизга ҳақиқатни кўрсатиб берди. Маърифий мавзулардаги мақолаларингизда анча жонланиш бор.

— Раҳмат, ака. Газетамизга нисбатан фикр билдирганингиз учун ҳурсандмиз. Камчиликларимиз ҳақида ҳам айтаверинг, бемалол.

— Айрим чиқишларда расмийлик сезилади. Халққа яқинроқ усулда ёзиш керак, деган ўйдаман. Муаммо лўнда қилиб талқин этилса дуруст.

— Биз ҳам шундай ниятдамиз. Ҳозир сиз раҳбарлик қилаётган туманда аҳвол қандай?

— Баҳор серташвиш келди. Лекин, астойдил киришсанг, элнинг туз насибаси учун тер тўксанг, тиним билмасанг Оллоҳ ўзи бераверади. Юртимиз назаркарда маскан. Халқнинг насибаси доимо ўзи билан. Ука, тинчлик, омонлик бўлса бас, ишлаш-у, қолгани ўз қўлимизда. Яна айтсам, туманда режаларимиз уддаланади. Бундан ташвишимиз йўқ. Шу пайтгача барча ишлар рисоладагидай кетяпти. Энг муҳими, одамларнинг маънавий дунёсини кўтаришга эътибор қиляпмиз. Зеро, кучли ва қудратли халқ бўлиш учун аввало ўша юртда маърифат эшиклари кенг очилмоғи керак. Маънавият ҳар қандай юмушнинг ечимини топа оладиган ноёб калитдир. Юртбошимиз ҳам барча нутқларида шу масалага бежиз урғу бермаяптилар.

— Шундай бўлгач бу йўналишда ўзингиз қандай амалий иш билан шуғулланаяпсиз?

— Туманда тўртта «Маънавият ва маърифат» маркази биноси қуриляпти. Ҳар бирида 40 тадан хона мавжуд. Замонавий, талабга жавоб берар даражада жиҳозланади улар. Иккитаси шу йилнинг 10 июнида Очил Қодиров ҳамда Эргаш Жуманбулбул номли жамоа хўжаликларида ишга тушади. Қолган иккитаси эса биринчи сентябрь куни фойдаланишга топширилади. Ҳозир уларни кўргани кетяпман. Сизга йўлдан телефон қилиб турибман.

— Ҳозир йўлда кетяпсизми?

— Ҳа. «Нексия»даман.

— Хизмат машинангиз «Нексия»ми?

— Нега таажжубланасиз? «Нексия» қайси машинадан кам? Шамолни доғда қолдириб учади. Узоқ йўлнинг танобини бир зумда тортади. Ёқилғи кам сарфланади. Мустақил давлатимиз саноатининг ғалабаси бу! Энг муҳими, «Нексия» ўзимизники. Бундан фахрланишимиз, ғурурланишимиз зарур. Жаҳонга кўз-кўз қилиб, ифтихор билан минишимиз керак «Нексия»ни... Ихчам ва соз... Кўрки ҳам чет давлатларнинг уловларидан қолишмайди. Илгарилари Қўшработни ГАЗ-31 да бир айлансам фалон литр ёқилғи сарфланарди. Ўша миқдордаги ёнилғи «Нексия»да Қўшработни тўрт марта айланиб чиқишимга етади.

Мен ҳеч нарса деёлмадим. Ўйим ёришиб, ҳаяжонландим. Кўз ўнгимда уфққа туташ адирлар томон елиб бораётган «Нексия» ва ундаги ишчан десаммикин, маданиятлими... топдим... ғурурли, шижоатли, билимли раҳбар қиёфаси гавдаланди.

«Халқ сўзи» мухбири
Қўчқор НОРҚОБИЛ
суҳбатлашди.

ОТИНОЙИЛАР

БОШГА РЎМОЛ ТАШЛАГАН БИЛАН ҲАММА ИФФАТЛИ ВА МАЪРИФАТЛИ БЎЛАВЕРМАЙДИ

Яқин дугонам невара кўриши муносабати билан куданикига бешик олиб бордик. Суҳбатлашиб, ашула тинглаб, рақс тушиб, еб-ичиб ўтирувдик. Шу пайт хонага 25-30 ёшлардаги бир аёл «кулишиб бўлгандирсизлар, энди мен бироз «Амри маъруф» қилиб, берай», – деганча кириб келди.

Жавобимизни ҳам кутмай тўрга ўтиб жойлашиб олдида сўз бошлаб юборди: «бу ёлғон дунёнинг ҳою-ҳавасларига берилманг, у дунёда жавоби бор. Фонийда фақир яшаганлар боқийда азиз бўлади. Ортиқча зеб-зийнат, ҳашамдор кийим-кечакка ружу қўйганнинг ҳолига вой, охирати омонат. Маййит тепасида (ҳатто ота-онангиз бўлса ҳам) овоз чиқариб йиғламанг, яратганнинг қаҳри келади».

У баланд овоз билан тиним билмай гапирар, мен эса мутлақо бошқа нарсаларни ўйлаб ўтирардим. Қизиқ, бизга ҳою-ҳавасни ёмонляпти-ю, ўзининг оғзи тўла тилла тиш, бармоқларида қўша-қўша узуклар, эгнида чет элнинг асл матосидан тикилган кўйлак, бошида ялтироқ шарф. Кўринишидан отинга эмас, кўпроқ раққосага ўхшайди. Беихтиёр Маълим энани эслаб кетдим.

Асл исмини ҳеч ким билмаган, катталар Маълим хола, кичиклар Маълим эна деб атайдиган бу аёл бизга бир девор қўшни эди. Уни орқаворотдан ичи тўла илм деб ҳурматлашарди. Фарғона вилоятининг Олтиариқ туманида Маълим энани танимаган ёҳуд номини эшитмаган одам топилмасди. Хушаҳлоқ, хушфеъл, билимли, маърифатли бу аёл уйида болаларга сабоқ ҳам берарди. Яссавий, Сўфи Оллоёр битикларини, Фузулий, Навоий ғазалларини шундай ўқирдики, эшитганлар йиғлаб юборишарди. Эркаклар унинг дарвозаси олдидан овозлари-ю, қадам товушларини пасайтириб ўтардилар. Бағоят ҳурматли ва қадрли эди у. Бу энди 60-йилларнинг гапи.

Бугун эса ҳар қадамда масжид қурилганидек, отинойилар ҳам кўпайиб кетган. Табиийки уларнинг дунёқараши, савияси ҳам турлича. Менга бир воқеани айтиб беришди. Ислом дини у ёқда турсин, на эскича, на янгича ёзувни билмайдиган, умуман мактаб кўрмаган бир аёл амаллаб намоз ўқишни ўрганиб, ҳижобга кирибди. Сўнг деярли ўттиз йилдан буён кўзи ожиз бўлиб қолган онасига: энди намоз ўқинг, у дунёда мен савобимдан сизга бера олмайман, дебди. Ул нодон билмабдики, шул сўзи билан гуноҳга ботганини. Шу кунларда эса отинликка ўқиётганмиш...

Умуман, отинлар қандай пайдо бўлаяпти, уларнинг диний ва дунёвий билимлари етарлими деган саволларга жавоб топишга уринаман. Тўғри, илмли отинлар ҳам йўқ эмас. Лекин уларнинг аксарияти фақат диний ташвиқот билан ўралашиб қолганлар, билим доираси саёз. Ўзлари ислом динини яхши билишмагани ҳолда нотўғри тушунтиришади ҳам. Бундайлар учун дин тирикчилик воситасидан бошқа нарса эмас. Устига-устак уларнинг на жамиятда, на оилада тутган ўрни ҳавас қиларли. . Қолаверса, ёшда ҳам мутаносиблик йўқ. Тасаввур қилинг: 20-25 ёшли «отин» ўзидан катталарга панд-насиҳат қилиб ўтириши эриш туйилмайдими? Бунга маълум маънода биз тингловчилар ҳам айбдормиз. Отиннинг фикрини маъқулламаганни динга қарши деб биламиз. У нима деса, тўғрими-нотўғрими, бир уй хотин миқ этмай ўтираверади. Ўзбекчилик деган андишами шу.

Мен бугун отинларнинг ҳаддан ташқари кўпайиб кетаётганлиги-ю, уларнинг ҳар бири ўзи хоҳлаганча фаолият кўрсатаётганидан қаттиқ ташвишланаман. Отин бўлиш учун фақатгина диний илм кифоя эмас бугун. У бугунги кунни яхши идрок этиши, саводхон, одоб-ахлоқли, обрў-эътиборли бўлиши керак.

–Гапларингизда жон бор, – дея фикримни қўллаб-қувватлайди филология фанлари доктори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби Маҳбуба Қодирова. — Истиқлол туфайли мамлакатимизда сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маданий соҳадаги ривожланиш билан бирга инсонларнинг руҳий маънавияти бойишига ҳам катта аҳамият берилмоқда.

Шундай шароитда отинлар кимлар ва улар қандай маълумотга эга бўлишлари керак, деган саволни ўртага ташлар эканмиз, бизнингча улар диний ва дунёвий илмларни ҳар жиҳатдан мукаммал эгаллаган фозила, олима аёллар бўлиши керак. Агар биз ўтмиш мумтоз адабиётимизга назар ташлайдиган бўлсак, ҳар бир отин шоира, кўпчилик шоиралар отин бўлганликларининг гувоҳи бўламиз. Масалан VIII асрда яшаган Робиадан бошлаб, Меҳрий (XV), Зебуннисо, Гулбаданбегим (XVI-XVII), ниҳоят XVIII-XX аср бошларида яшаб ижод этган Моҳларойим – Нодира, Жаҳон отин — Увайсий, Дилшоди Барно, Ҳакима, Самар Бону, Анбар отин ва Нозимахон каби заковатли шоиралар давр адабиётидаги маърифатпарварлик мавзуига содиқ ҳолда таълим-тарбия соҳасида диққатга сазовор ишларни адо этганлар. Манбаларнинг хабар беришига кўра, Моҳларойим ва Жаҳон отин ўз даврида сарой ва унинг ташқарисидаги кўпгина хотин-қизларга таълим-тарбия бериб, уларнинг фазл ва камолоти йўлида ҳомийлик қилганлар.

Қўқонда мактаб очиб, 51 йил қизларни ўқитган мактабдор Дилшоди Барно тақдир тақозоси билан Умархоннинг Ўратепага юришларидан бирида муҳожирлар қатори 18 ёшида Қўқонга келтирилиб, шу ерда умрининг охиригача турғун бўлиб яшаб қолган. Дилшоди ўзининг «Тарихи муҳожирон» асарида хотирлашига кўра, у мактабдор қайнонасидан кейин 37 ёшида мактаб тутиб, 981 нафар қизни саводли қилиб чиқарганлигини, уларнинг тўртдан бир қисми табъ назми бор, оқила, шоира қизлар бўлганлигини ёзади. Шоира талабаларига она тили, форс-тожик, араб ва озарбайжон тилларини, диний адабиётлар билан бирга дунёвий адабиётларни ўргатишга катта эътибор берган.

Дилшоди кишининг ички дунёси ташқи қиёфасидек гўзал бўлиши кераклигини таъкидлайди. У ўзини художўй деб танитган, лекин ички олами тубан, маърифатсиз, қўлида илму ҳунари йўқ, дунёни тушунмасдан сочи оқарган, макр ва риё йўлига кириб кетган саводсиз отинларни қаттиқ танқид қилади.

25 ёшларида мактаб очиб, мазлумаларга дарс берган жасур, курашчан шоира – отин Самар Бону маърифат орзунинг қаноти эканлигини уқтирар экан, ўзи ҳам халқ дарди билан ёнади, жабр-ситам ёғдирувчиларга нафрат ўқийди. Адабиётни кишининг маънавий бойлигини бадиий ифодаловчи бир восита сифатида қадрлайди.

Демак, ўтмиш шоира-отинларининг ёш авлодни тарбиялашдаги педагогик методларини умумлаштириб гапирадиган бўлсак, улар ўзларининг таълим-тарбияга оид қарашларида, аввало, инсоннинг инсонийлик фазилатларини тарғиб этганлар. Инсон ҳамиша юксак орзулар оғушида яшаши, ҳиммат, виждон билан ўз ватани, халқи истиқболи ва бахт-саодати учун муносиб хизмат қилишини улуғлаганлар.

Ҳозирги отинбибиларимиз ҳам устозларидек диний ва дунёвий илмларни яхши ўзлаштирганлар деб айта оламизми? Аслида отинлар давримизнинг ижтимоий, иқтисодий ҳаётидан хабардор бўлиб, миллий дастурларимизни яхши билишлари, мумтоз ва истиқлол даври адабиётларини ҳам ўзлаштириб, ёшларга ўргатишлари зарур.

Ўзбекистонимизнинг буюк келажаги учун тайёрланаётган ёшларимизнинг ақл-одоби, билими, фикрий қобилиятини ривожлантириш учун тўла маънодаги маърифатли педагог-отинлар бўлиши керак.

Гулчеҳра ЙЎЛДОШЕВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОЙДИН БЕКАТ

САМАРҚАНДДАН БИР САДО КЕЛУР

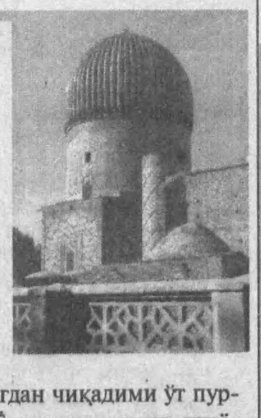

Овозини эшитгандаёқ «бу ўша хонанда, мана бу қўшиқни айтаяпти», деган фикрни ҳаммага нисбатан ҳам айта оласизми? Суюмли бўлиш барчага ҳам насиб этавермайди.

Гўдак туғилганда қулоғига азон айтиб, исм қўйилади. Тамом. Бу исм унга умри охиригача ҳамроҳ бўлади. Қўшиқ уни илк бор куйлаган хонанданинг фарзанди. Уни ҳам бир марта номлаб, қиёфасини ўзгартиравермаслик керак.

Буни мен эмас, Бекмурод айтди. У Паст Дарғом туманидаги «Шашмақом» ансамблининг хонандаси. Мақом, достонлардан парчаларни мириқиб айтади. Италия, Франция, Швейцарияга бориб «Шашмақом»ни куйлаганлардан. Бадиий гуруҳ аъзоларини Шриф Казнадар деган киши таклиф этганди. Самарқандда бўлган симпозиумда уларнинг қўшиқларини эшитиб, ёқтириб қолган экан.

– Парижнинг ўзида 5 та концерт бергандик. Авжига келганда томошабинлар ўрнидан туриб қарсак чалишар, кейин жимгина тинглашни давом эттиришарди. Овоз кучайтиргичсиз куйладик.

– Устозингиз Бобомурод Ҳамдамов экан. Овозингиз ҳам ўхшайди. Бу тақлидми ёки?...

– Инсон ҳавас қилган кишисига ўхшагиси келади. Балки шундан-да, овозим ҳам ўхшаб кетар. Устоз отадек улуғ. Сўз қадри, оҳанг, куй таъсири томошабин ва мухлислар олдидаги қарз ҳиссини устоздан ўрганганман. Эшитувчи бўлса қўшиқ айтишдан ҳоримайман. Кўп гапирғандан кўп куйлаган маъқулроқ. Ўзинг тушунмай куйласанг тингловчилар қандай уни қабул этсин? Менимча, санъаткорда тингловчилар олдидаги масъулият, бурч ота-она олдидаги бурчдек бўлиши лозим. Ҳар бир қўшиқ хонанда учун энг оғир имтиҳон.

Бекмурод «Шашмақом»ни куйласа... Хаёлингизга нелар келганини айтишга баъзан ожизлик қилиб қоласиз. Чунки мақом эшитгандаги ҳолатни таърифлаш мушкулроқ эканлигини англаш қийинмас.

Оиладаги муҳит, тарбия инсоннинг шаклланишида катта куч бўлади. Бежиз Бекмурод достонларни хуш кўрмас. 11 фарзанд тарбияланган оилада катта бўлган. Юз ёшни қоралаган отаси ва онаси фарзандларини алла билан бирга достон оҳанглари ичида катта қилишган.

– Баъзан кайфиятим бузилган дақиқаларда отамнинг ёнларига бораман. Отам достон термаларини ёддан биладилар. Дўмбира чертиб айтадилар. Эсласам, ёшлигимда эшитганларим кўпроқ сақланиб қолган. У киши Хоразм услубини ёқтирадилар. Бекмурод Сафаров кўп гапиришни хушламайдиганлар хилиданми, ҳар бир фикрини ғазаллар, шеърлар орқали айтишни хуш кўради. Ёқтиргани Ошиқ Эркиннинг шеърлари. Самарқандда ҳам ўшандай қўшиқчи шоирни излаб юрганини яширмайди. Устознинг қўшиқларини тун-кун тинглайди.

Лекин Бекмуроднинг нигоҳларидан сўзсиз уққанларимни айтмасам бўлмас-ов. Мана, у нималар дейди:

- Эй биродари азизлар, дилимда бир тугун бор-да. Куйламасам тугун йириклашиб кетаверади. Бўғзимга тиқилиб, кўзимни намлайверади. Айтмасам тилим, куйламасам дилим ёниб кетгандай бўлаверади. Менда қўшиқ дарди бор-да. Давосизга ўхшайди. Куйласам салга енгил тортаман. Навоий, Ҳофиз, Шерозий, Нодира, Амирийларнинг руҳи тинч қўймайди. «Шоҳсанам ва Ғариб», «Тоҳир ва Зуҳра», «Гўрўғли», «Ошиқ Ўроз» достонларини бир кун ёдламасам ненидир йўқотгандай бўлавераман. Қўлларимнинг беҳос титрашига эътибор берманг, нохуш ўйлар гирдобига берилманг. Торни тўхтовсиз чертгим келганидан бу. Ғамни куйлаб, ғамни сўйлаб дардга даво топади-ей одамлар. Ё алам тафтини алам оладими?

Дилингни куйдирган сўзлар тилингдан чиқадими ўт пуркаб. Ё шоирингнинг дунёсига қойилман. Сўзлари битилган қоғозларнинг ёниб кетмаганига қойилман. Бу лоллик, ҳайроналик куйлаётганда кўзим қароғларида намоён бўлмиш. Буни қўшиқни сел бўлиб тинглаётганлар сезишармикан?

Ахир қўшиқчи дардини ҳикоя қилмоқда-ку? Нечун ҳузурланган янглиғ тебранасиз? Ё кўзингизни юмиб оласиз. Нигоҳингизда нималар бор?

Самарқанднинг кўчалари. Қўлда тор билан айланиб юриш лозим. Асрлардан мерос қолган тарихий обидалар ичида янгратмоқ керак торни. Бор овозда куйлангин, зора ҳаммани лол этган нақшларга ҳам жон кирсин. Кирсин-у ўзларининг ўтмишидан бир қўшиқ бўлиб ҳикоя қилсин. Ўшани куйласам эди, армоним қолмасмиди? Эй, бу кўнгилга нималар келмайди. Тилинг нималарни сўзламайди. Алдама ўзингни, кўнгилга келган, тил сўзлаган, дил куйлаган ҳолатлар бежиз эмас. Буни қўшиқчигина идрок этар балки. Қўшиққа минг таъриф, тавсиф бордир. Балки асосийси ҳали айтилмагандир. Балки олам ҳали ўз қўшиқчисини кашф этмагандир.

– Миллий санъатни қайта тиклаш лозим деган сўзни эшитсам дилим оғрийди, – дейди Бекмурод. У тан олиниб бўлинган. Фақат қадрини, нуфузини кўтармоқ керак. Бунга мен чет элларда концерт берганда гувоҳ бўлганман. Ҳар қандай замонда ҳам унинг ўз тингловчилари бор. Шу жумладан, ҳар бир қўшиқчининг ҳам ўз шинавандалари бўлади. Зеро, Самарқандда яшаб, қўшиқ куйлаб ўз мухлисларини топаётган Бекмурод Сафаровнингда санъатдаги йўли ойдин бўлгуси.

Гули ЧЕҲРА,
«Халқ сўзи» мухбири.

SPORT СПОРТ

Олимпия шон-шуҳрати музейида кураш бўйича «Мустақиллик кубоги» учун бўлажак иккинчи халқаро мусобақага бағишланган матбуот анжумани бўлди. Бу мусобақа 22 май куни «Юнусобод» спорт мажмуида бошланади.

«МУСТАҚИЛЛИК КУБОГИ» УЧУН

Анжуманда таъкидланганидек, ўтган йили ноябрь ойида Тошкентда бўлиб ўтган «Мустақиллик кубоги» учун кураш бўйича норасмий халқаро мусобақа юқори савияда ташкил этилгани билан иштирокчилар ёдида сақланиб қолди.

Шу туфайли, мусобақа расмий турнир мақомини олибгина қолмай, кураш бўйича халқаро федерация – ФИЛА томонидан спортнинг шу тури бўйича дунёдаги бешта энг нуфузли мусобақалардан бири деб эътироф этилди.

Бу йилги мусобақада қатнашиш учун 30 мамлакатдан энг кучли полвонлар таклиф этилди. Улар эркин ҳамда юнон-рим кураши бўйича куч синашадилар.

Мусобақа ташкилотчилари – республика Жисмоний тарбия ва спорт давлат қўмитаси, Ўзбекистон полвонлар уюшмаси ва эркин кураш федерацияси турнир иштирокчилари учун хилма-хил ва қизиқарли маданий дастур тузган. Дастурга Ўзбекистоннинг меъморий ёдгорликлари, юртимизнинг маданияти ва санъати билан танишиш ҳам киритилган.

(ЎзА)

«ОИЛА — МУҚАДДАС ВАТАН!» ТАНЛОВИГА

Мирзаҳалил ота Мирзараимовлар хонадонини Мўминобод маҳалласидагина эмас, Пскент шаҳрида ҳам яхши билишади. Негаки, ота қарийб қирқ йил туман ИИБ ёнғинга қарши кураш бўлими бошлиғи бўлиб ишлаган бўлсалар, умр йўлдоши Назира Шометова тумандаги 5-ўрта мактабда узоқ йиллар ёшларга математика фанидан сабоқ берганлар.

Сиз суратда кўриб турган пиру бадавлат отахон ва онахон фарзандлари ва набиралари эъзозида кексалик гаштини сурмоқдалар.

Даврон АҲМАД олган сурат.

ОБ-ҲАВО

Гидрометеорология Бош бошқармасининг хабар қилишича, 22 майда Ўзбекистонда ёғингарчилик бўлмайди. Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятида ҳаво ўзгариб туради, кечаси 15-20, кундузи 30-35 даража иссиқ бўлади. Республиканинг қолган ҳудудларида ҳавога бироз булут чиқади. Бухоро ва Навоий вилоятларида кечаси 17-22, кундузи 33-38 даража иссиқ бўлади.

Самарқанд, Жиззах, Сирдарё ва Тошкент вилоятларида кечаси 14-19, кундузи 30-35 даража иссиқ бўлади. Пойтахт вилоятининг тоғли туманларида кечаси 8-13, кундузи 22-27 даража иссиқ бўлади.

Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида кечаси 17-22, кундузи 33-38 даража иссиқ бўлади. Фарғона водийсида кечаси 12-17, кундузи 28-33 даража иссиқ бўлиши кутилади.

Тошкентда кечаси 15-17, кундузи 31-33 даража иссиқ бўлади.

(ЎзА)

Republican Trade and Exhibition Centre
UZEXPOCENTRE

МИНИТЕХ'98

Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги
Сизни
"ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАШ ВА ХАЛҚ ИСТЕЪМОЛИ МОЛЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БЎЙИЧА ИХЧАМ УСКУНА ВА МИНИТЕХНОЛОГИЯЛАР"
халқаро кўргазмасига таклиф этади.
Кўргазма 1998 йил 26—30 май кунлари РСКМ "Ўзэкспомарказ"да бўлади.
Манзил: Тошкент ш., Амир Темур кўчаси, 107.

Кўргазманинг ишлаш вақти:

сешанба	26 май	11.00-18.00
чоршанба	27 май	10.00-18.00
пайшанба	28 май	10.00-18.00
жума	29 май	10.00-18.00
шанба	30 май	10.00-18.00

681

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МЕҲНАТ, АҲОЛИ БАНДЛИГИ ВА ИЖТИМОИЙ МУҲОФАЗАСИ МУАММОЛАРИНИ ЎРГАНИШ
РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ МАРКАЗИ
08.00.10 - "Аҳолишунослик ва меҳнат иқтисодиёти" мутахассислиги бўйича 1998 йил учун аспирантура ва докторантурага
Танлов эълон қилади.
Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб қабул қилинади.
Мурожаат учун манзил:
Тошкент - 95, Талабалар кўчаси, 91.
Тел.: (3712) 46-83-01.
673

Ўзбекистон Республикаси Энергетика ва электрлаштириш вазирлиги жамоаси Тошкент электр тармоқлари корхонаси бош муҳандиси Мирвосил Комиловга онаси
Мукаррам ая КОМИЛОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ихтисослаштирилган акционерлик-тижорат «Пахта-банк»и бошқаруви, касаба уюшмаси ва жамоаси банк стратегияси ва тараққиёт бошқармаси бўлим бошлиғи Гульмира Гареевага волидаи муҳтарамаси
Мукарама ГАРЕЕВАнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон курортлар бошқармаси ва «Турон» санаторийси жамоаси санаторийнинг собиқ бош шифокори, Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси
Ҳожи АСҚАРОВнинг
вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига ва яқинларига чуқур таъзия билдиради.

Кириш бепул — АРАБ САВДО КЎРГАЗМАСИ — Барча учун очиқ
Ҳам кўп ... Ҳам яқингинада

Агар бутунлай янги, эътиборингизни бирдан жалб этадиган ва кутилмаган нарсаларни кўришни истасангиз
Ўзбекистон пойтахти — Тошкент шаҳрида шу йил 28 май — пайшанбадан то 31 май — якшанбагача бўладиган
АРАБ САВДО КЎРГАЗМАСИга
ташриф буюринг !
100 дан ортиқ ихтисослашган компания сиз билан ҳамкорлик ва тижорат қилишни истайди.

Маҳаллий фирмалар ҳам бу кўргазмада иштирок этишлари ва ундан ўзлари учун ўрин сотиб олишлари мумкин.

Маълумот учун тел./факс: (3712) 54-90-44.

NEW Fields
So much...so close
«Ўзэкспомарказ»,1-павильон.
Logo of UzExpo Centre
679

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 019, 35059 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.
Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи муҳаррир — О. Раҳимов.
Навбатчи — А. Жўраев.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Маираббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 22.55* 1 2 3 4 5 6